



lutizmus minden szellemet megtörni vagy kiölni igyekezett, ében tartá a hazafiságot, s a szenvedés évei alatt annyi jeles fiatal erőt képezett és érlelt a hazának, azon korra, mikor ismét hasznukat vehetendi. E sötét korszak növendékeinek egyik legkitünőbbike kétségtelenül Tisza Kálmán.

Föllépése a közéletben, ily előzmények után, először a protestáns egyházi téren történhetett legtermészetesebben. 1855-ben a nagyszalontai egyházmegye segédgondnokává választatván, hivatalában sok buzgalmat, ügyszeretettel, nagy rendezői képességet tüntetett ki. Valódi puritán protestáns szellemben működő, csakhamar magára vonta a haza összes protestánsainak közfigyelmét s kivívta tiszteletüket. S midőn a protestáns egyház függetlensége az 1859-iki szept. 1-i pápens által megtámadták, egyike volt azoknak, kikre a protestánsok, mint vezérokre, nagy várakozással tekintettek. Nem is csalódtak. Felsőzólása a tiszántúli egyházkerület debreczeni közgyűlésén, döntő és irányadó lón.

A pápens elleni küzdelem minden részletei sokkal ismeretesebbek, mintsem e helyen azok előadására kellene bocsátkoznunk. A kitarás és eleven jogerzet által kivívott győzelem azonban, melyben Tisza Kálmán nem csak részese s érdeme volt, méltó előjátéka lón a nyomon reá bekövetkezett nagyobb alkotmányos küzdelemnek. S ebben nem kisebb szerep jutott Tisza Kálmánnak.

Az abszolutizmus hatalma meg lón rendítve a magentai és solferinói csatateréken. Bécsben Magyarország kibékítéséről kezdtek gondolkodni. Előállottak az októberi férfiak, s az októberi politika. Magyarországnak állami önállósága helyett legalább némi autonómiát szántak. A megyék helyreállították s az országgyűlés összehívották.

Tisza Kálmán egy reggel a kinevezett főispánok közt találta nevét, mint Bihar főispánja. Nem volt előre fölszólítva reá, s ha lett volna, sem lett volna hajlandó elvállalni; az októberi politikának ő nem lehetett közlege. Negyedmagával (kiknek egyike gróf Andrássy Gyula volt) azonnal nyilatkozott, hogy a főispáni hivatalt nem vállalja el. Mint képviselő, az alsó-házban, akart szolgálni hazájának.

Az 1861. ápril 2-kára összehívott országgyűlésen mint Debreczen város első kerületének egyhangulag megválasztott képviselője jelent meg. Még meg sem alakult a ház, s egy lényegi fontossággal bíró forma-kérdés már közütemásilag két pártra osztotta a képviselőket: a történeti nevezetességű felirati és határozati pártokra; amannak vezére Deák Ferencz leendett, emezé gróf Teleki László. A többség, ha nem is túlnyomólag, de tisztán eme részen volt. A ház alakulási választásai megmutatták: elnökül Ghyczy Kálmán választották. Gróf Andrássy Gyula, a Deák-párt első alelnöki jelöltje kisebbségben maradt a határozati párt jelöltje mellett, ki nem más volt — mint Tisza Kálmán.

Teleki tragikus halála fejtől fosztá meg a pártot. Ghyczy, mint elnök szigorú szemlenségben tartá magát. Nyáry s Tisza Kálmán tekintették a párt fejeinek. S Tisza Kálmán, az első országgyűlésen, melyben részt vett, valódi politikai sulya egyéniséggé nőtte ki magát, vagy jobban mondván, már mint ilyen, elkészülve jelent meg azon. Erős meggyőződése, határozott elvei, kissé rideg, de rendszeres higgadt és meggyőző előadása, ama rövid parlament legkiválóbb tagjai sorába emelték.

Az országgyűlés bevégeztelése a közélet újra szűntetett. A hazafii lemondás napjai következtek megint. S Tisza Kálmán, vissza-

vonulva ismét a magán-életbe, az egyházi ügyeknek, tanulmányainak, gazdaságának és családjának élt. Politikában hírlapi cikkei által szólalt föl néha.

Az 1865-ki év ismét megnyitá a közélet sorompóit. A szeptemberi férfiak fölvettek a fonalat, a mit az októberiek a februári politika kezeibe engedtek volt szakadni. S az 1865-iki országgyűlés tagjai közt Tisza Kálmán ismét mint Debreczen képviselőjét találjuk. Tevékenysége a parlamenti vitákban úgy, mint a politikai hírlapirodalomban, ismeretes. Rőpirata a megyerendezésről méltó figyelmet ébresztett. A parlamentben, mint a balközép előharczoza, Ghyczy Kálmánnal osztotta meg a vezérséget. S e téren is, mint mindenütt, azon kevesek közé tartozik, kik iránt még az ellenfél is őszinte tisztelettel s rokonszennvel viseltetik, mert hazafias jelleme s szabadság-szeretete soha egy pillanatra sem tagadja meg magát.

De a jelen országgyűlés vitái és küzdelmei sokkal ismeretesebbek s Tisza Kálmán politikai szerepése sokkal nyitabb könyv, mintsem szükséges volna itt bővebben szólnunk felőle. Szerepe távol sincs bevégezve még az eddigi megoldásokkal. Egy hazafias és loyális ellenzék élén reá még sok teendő vár, s nem tartozik a valószínűtlenségek közé, hogy alkotmányos életünk megszilárdultával s annak során ő még Magyarország kormányának élén is állhat egykor.

Soraik kezdetén érintettük legutóbbi megtiszteltetését, az egyházkormányzati téren. A dunántúli helv. hitv. egyházkerület főgondnoki hivatalába, Komáromban, f. hó 22-én ígattatott be nagy ünnepélyességgel. S felekezete tőle e téren ép oly sokat s ép oly joggal vár, mint a haza a politikai küzdelmeken.

Tisza Kálmán a magán-életben nemes egyszerűség, finom műveltség s egyenes jellem tüntetik ki. Családi életében (neje Degenfeld grófhölgy) boldog, szeretetre méltó, szíves. Köz-s magán-életben valódi ember, valódi férfiú.

### Az ősz bucsúzik . . .

Az ősz bucsúzik. Immár reggelenkint A fáknak ágait zúzomra fedi . . . Ugy küzd a nap, míg a ködből kiféjlik . . . Sápadt sugárát a hideg leli . . . De délfelé még a fák levelének Zöld színe újul . . . s veréb csiripol . . . — Ne csodáljuk, ha szeretjük az éltet; Lám az ősz is mily fájva haldokol!

Az ősz bucsúzik. Ritkulnak a lombok, Későn kel a nap, korán jó az est . . . Künn mező, erdő a zajról lemondott, Itt benn a tél mindent komorra fest. — De van még nesze a lomb zörgésének . . . Künn olykor kiált szél . . . nálunk séta foly . . . — Ne csodáljuk, ha szeretjük az éltet; Lám az ősz is mily fájva haldokol!

Az ősz bucsúzik. Sűrűbbek a felhők, Verőfény helyett tört világ dereng . . . A rét ledobta a szép tarka kendőt S ködmebe bujt, ép mint az emberek . . . De a ború még néha el-elszéd, Szint tart még itt-ott egy ember s bokor . . . — Ne csodáljuk, ha szeretjük az éltet; Lám az ősz is mily fájva haldokol!

Az ősz bucsúzik. Arca bús, merev már, Szeméből halvány lemondás beszél . . . Kebléből olykor egy-egy sohaj elszáll, Süvit, süvit a metsző, durva szél . . . De olykor még szelid szakán a délnek Gyerekek játszanak . . . s nyüzsg a hangyaboly . . . — Ne csodáljuk, ha szeretjük az éltet; Lám az ősz is mily fájva haldokol!

Az ősz bucsúzik. Ne hagyjuk magára. Tán így a válás könnyebb lesz neki . . . Én megdolgoztam, más mosolygjon rája, Ki tudja ezt mily jólesőn veszi! —

Hisz mi is egykor ekkép örünk véget, Ránk is jól hat majd egy részvét-mosoly, Midőn már sejtjük, hogy elhagy az élet S lelkiünk szorongva, fájva haldokol! —

Benedek Aladár.

### Istené ügyem!

(Eredeti beszély a székely népeletről.)

Irta MERÉNYI LÁSZLÓ.

I.

#### Párbeszéd két székely ember közt.

A mult 1866-ik év őszén, a deésfalvi lejtőn, egy zetalaki egészvágás fakó szekér<sup>1)</sup> irambajtásba derenduczázott<sup>2)</sup> a történeti nevezetességű agyagfalvi rét felé. A szekérben ketten ültek: elől a kocsis, egy zetalaki székely góbé, ki egyszersmind a szekér tulajdonosa is volt; hátul egy obsitos őrmester. Mindkettőjüket irgalmatlanul rázta a vas nélküli készült székely jármú, de azon épen nem esodálkozunk, ha számba vesszük, hogy a vasolatlan fakó szekér vasott kerekeit minden egyébként lehetett volna nevezni, csak keréknek nem; annál az egyszerű oknál fogva, mivel a hány fala volt a kopott kerekeknek, annyi szöveget alkotott! A fakó szekér egyes kerekeit tehát minden erőtetett ráfogás nélkül hatszögű keréknek nevezhetnők. Ezen körülményhez társult még, hogy a hatszögű kerék a tengelyek szélessége miatt sohasem mehettek a rendes kerékvágásban, hanem azon kívül a kerékvágás párkányain. Ily előzmény után el lehet képzelni, hogy utasaink a deésfalvi lejtőn nem a legkényelmesebben haladtak lefelé. — Kényelem?! ősméri is azt a székely! fáradsággal, munkával és véres verejtekkel eszi az kenyerét hegyei közt a havasok lábánál; de épen azért edzettek, kemény idegzetűek ők!

Ott ültek, ha nem is nyugalmasan, de minden esetre becsütyéni türelemmel, mint a hogy jó, becsületes és ügyes székely emberhez illik.

A zetalaki székelynek apja, nagyapja, tán még a szépapja is ily mivű szekéren járt s szállította haza a havas rengetegekiből a maga fáját; az obsitosnak pedig sokkal edzettebb csontjai és izmai voltak, mintsem egy kis szekérrázástól főfájást, gyomorémejtést s egyéb divatos uri betegséget érzett volna. Mindkét székely kemény ember volt, mint a vas! . . .

Egynegyed órai poroszkálás után utasaink előtt föltárult a gyönyörű agyagfalvi rét, a székelyek ez ősi gyűlhelye! Hajdanában itt tartattak a nagy nemzeti gyűlések, midőn valamely fontos, minden székelyt érdeklő közügy fölött kellett tanácskozni s kötelező erejű határozatot hozni; vagyha a lánmfák, azon kor égő telegrafjai, az ismeretes tűzhalmokon vészt, ellenség, török-tatár közeledtét jelezték s a kérlelhetlen szükség fejvesztés terhe alatt, a székely szabadság megvédésére, tömeges fölkelést parancsolt. — Így, legközelebb 48-ban is tartatott azon történeti jelentőségű nagy népgyűlés, melyben elhatározta a székelység egyeteme, hogy 48 eszméért, elveitért, a veszélyezett szabadságért vért és vagyonát áldozza fel. A székely nemzet határozott; a székely nemzet be is váltotta szavát férfiasan! Omlott a drága honi vér, pusztult a magán-vagyon S ez áldozatok nagyságát nem szabad a magyarnak felejteti soha, de nem is feledi az azt el soha! — —

De hagyjuk ezt s figyeljünk inkább a székely atyafiakra, hogy mit beszélnek.

<sup>1)</sup> A székely a kocsit is szekérnek nevezi, hacsak nem fedelese őr kocsiról, vagy hintóról, van szó. Így van náluk: egészvágás és félévágás szekér. — <sup>2)</sup> Derenduczázni = köves uton baktatni.

— Estók bá<sup>1)</sup> — szólalt meg az obsitos — ne zaklassa kied<sup>2)</sup> ugy a kabolákat<sup>3)</sup>; hagyja szabadjára, hogy menjenek lépést!

Ezen felhávrá a zetalaki egyet rántott a kendergyeplőn fityegő cigányzablán, mire a kabolák — engedelmessé urok akaratának — megcsendesültek s lépve haladtak tovább az agyagfalvi poros uton. Estók bá nem is bánta, hogy lassan haladnak a kabolák; mert azon édes reményt táplálta szívében, hogy a szekérben ülő harczi ismét folytatni fogja azon édes beszédét, melyet ő étlen-szomján három napig is édes-örömmel elhallgatna, csak folyvást beszélne. — Szó szót hoz, gondolta a zetalaki, azért megkezdte a párbeszédet:

— Hány esztendeje már annak, hogy kigyend a császár kenyerét eszi?

— Kiszolgáltam két kapitulációt, — pityóka-szedéskor mult kerek 16 esztendeje; de küs héjján<sup>4)</sup> két álló esztendeig a Kossuth kenyerét is ettem ám!

— S azoltától fogva sohase volt kigyend a maga falujában, Gorszalfván; mert oda- való, a mint az imént monda?

— Nem biz én!

— No, ugy még a pap se ősmér kigyendre! — Bizony még idegenül<sup>5)</sup> nézik!

— Magam is attól tartok Estók bá; nem ősmér rám senki, még az anyám se! Mert 14 esztendő voltam, mikor beálltam katonának, vagy a hogy akkor neveztek, honvédeknek s 18 esztendeig vótam szülőföldemtől távol idegen országban; azaltal a bajszom is megnőtt, meg is barnultam abba az Itáliába, meg aztán ez a vágás az arczámon, mit ki- end is láthat, egészen kivesz a formából. — De, hogy a farkán ne kezdjem, előbeszél- lem kiendnek az én életem sorát, tővéről hegyére, ha nem lesz unalmára?

— Dehogyan lesz, vitéz istráza mester ur; az Isten se várja jobban a jótét lelket, mint a hogy én lesem kied szájjából a szót; mett<sup>6)</sup> látom: nem óhoz hidegen<sup>7)</sup>!

Miután Palló Mihók<sup>8)</sup>, mert így hívták a derék őrmestert, Estók bá ígérte birta, hogy szivesen hallgattatik, következésképp folytatta tovább beszédét:

— No, Estók bá, tekintsen kied csáral Estók bá az agyagfalvi rét jobb oldalára nézett.

— Ezer nyolczszáz negyvennyolczban ahajt<sup>9)</sup> vót felállítva a katedra, melyből nagyszakállu nemes emberek tartottak cizifra beszédet a néphez. Én ahajt állottam a Küküllő-marton a csigolyás<sup>10)</sup> berekben azon a ponkon! Tudtam is én akkor, hogy mit beszélnek a nemes emberek, mert én az egész- ből csak annyit értettem, hogy most már mindnyájan katonák leszünk, még én is. A székely csakugy repesett örömben, hogy katoná lehetek! Cizfra tarsolyt kapsz Mihók, cizfra csákót nyomnak a fejébe Mihók, fényes puskát adnak a markolba Mihók, katoná leszesz Mihók! Szegény árva fejemet emigy biztatgátam, peng<sup>11)</sup> az egész örö- mömből sem semmi se lett! Csúfolt látam; Udvarhely nem vetek be katonának s azt mondták többek fölehallatára: „Eredj haza pipét<sup>12)</sup> őrseni esém; mert még a szádon az anyád teje! — Ezt falumbeliek is hallották . . . Sírva mentem Udvarhelyről hazafelé, de nem mentem ám be a faluba, hanem ki a suharczra<sup>13)</sup>, onnan fel a bükkös tetőre s a legsűrűbb cziher<sup>14)</sup> közt húztam meg magam. — Ott voltam három napig.

— Hát a félsz nem környezte meg kientet; nem ajgott<sup>15)</sup> a szíve olyan gyenge létére, mikor azt a nagy puskát sütögette? — Az ágyut? — Azt, nó!

Eleinte, minek tagadnám, megrizámodtam<sup>16)</sup> tőle; de nem is csoda, mert még a vér is serkedett a fülemből, míg a hangjá- hoz szoktam; de aztán olya vettem, mintha csak pisztolyt sütögetnék hajnalozáskor.<sup>17)</sup> — De a magvától mégis tartott kigyend, hogy megnyuvasztja,<sup>18)</sup> ha elnyeli?!

— Rigolyás<sup>19)</sup> ember kigyend! . . a ki annak a magvát elnyeli, nem eszik az több puliszkát, sem zsiros palacsintát. De látja

<sup>1)</sup> Estók bá = István bátya. — <sup>2)</sup> Kied, kiend, kigyend = ked, kigyelmed. — <sup>3)</sup> Kabolá = kanca ló. — <sup>4)</sup> Küs héjján = kis híján. — <sup>5)</sup> Idegenül = idegennek. — <sup>6)</sup> Mett = mert. — <sup>7)</sup> Nem óhoz hidegen = nem hazud. — <sup>8)</sup> Mihók = Mihály. — <sup>9)</sup> Ahajt = ott. — <sup>10)</sup> Csigolya = töröl nó apró fűzfavessző. — <sup>11)</sup> Peng = pedig. — <sup>12)</sup> Pipa = fiatal lóba. — <sup>13)</sup> Suharcz = természetlen hely. — <sup>14)</sup> Cziher = sűrű fiatal erdő.

— Ha fáztam éj idején — hűvös idők jártak azon idő tájt, — betakartam magam lapival; tüzet nem mertem éleszteti, nehogy árulóm legyen; ha éhes vótam: ettem vaczkort, galagonyát s azt a mit kaptam; ha szomjas vótam: ittam ló-nyomból, meg kerékvágásból, de mégse érzektem le az ajba<sup>1)</sup> a csorgóhoz<sup>2)</sup> . . . kerültem a falunkat, kerültem az embereket, mert azt gondoltam, hogy a falunkban csak engem zavolnak<sup>3)</sup>, hogy minden ember, a kit elő- utol találok szemtől szembe mondja: Oh, de bugyuta<sup>4)</sup>, tongyó<sup>5)</sup>, még te is katoná akartál lenni, te anyóli<sup>6)</sup>!

— Hát a kutya nem harapta a hasát<sup>7)</sup>? — Negyednapra haza kergetett; de már ekkor ugy el vótam sasulva<sup>8)</sup>, hogy jártányi erőm is alig vót!

— Hát az apja, vagy az anyja nem vette nyomba<sup>9)</sup>? — Vagy igen Estók bá, még a kiáltásukat is hallottam, de mégse jöttem elé a szugolyékból.<sup>10)</sup>

— De ha nem vették be kigyendet katonának, hogy lett mégis Kossuth katonája?

— Hübner van annak Estók bá, de majd előbeszéltem, csak legyen egy kicsi várazakozással! Mert hogy előkerültem a cziherből, aztán sem sokáig maradtam én anyám asszony oldala mellett mintegy katipila;<sup>11)</sup> hanem mikor hírül-hozták, hogy Bém apó Maros-Vásárhelyt van, kiserültem<sup>12)</sup> a házból s azt sem mondtam: ebem kutyám kusti ne,<sup>13)</sup> hanem szépen elbucúztam a kapufél- fától s meg sem álltam Ballavásáráig!

— Megenged kigyend, hogy a szavába vágok, de az előbbi példán okulva, most nem hagyta a szegen az általvetőt<sup>14)</sup>?

— Jaj, Estók bá, kinek ugy szüvibe volt<sup>15)</sup> a katonáskodás, mint nekem, kicsit tördök az azzal, mi van az általvetőben?! mert a lelkeket csak a cizfra tarsoly hozhatta meg,<sup>16)</sup> meg a puskát! Meg is hozta; mert a hogy Maros-Vásárhelyre beértem — nem tekintve gyenge ifjúságomra, egybe bevett katonának, még pedig tűzérnek! — Két álló hétig aztán egyvégtebe<sup>17)</sup> tanitgattak az ágyúsütögetés mesterségére, — nekem nem vót egyéb dolgom, mint a hogy kilőtték az ágyut, izibe kikotorni; gyenge karom alig birta azt a nagy katrót<sup>18)</sup>, de mégis elbirtal Harmadik héten már tűzbe vittek. Így lettem én kezdetben ágyus pumi, a hogy a többiek neveztek csúfnéven.

— Hát a félsz nem környezte meg kientet; nem ajgott<sup>19)</sup> a szíve olyan gyenge létére, mikor azt a nagy puskát sütögette? — Az ágyut? — Azt, nó!

Eleinte, minek tagadnám, megrizámodtam<sup>20)</sup> tőle; de nem is csoda, mert még a vér is serkedett a fülemből, míg a hangjá- hoz szoktam; de aztán olya vettem, mintha csak pisztolyt sütögetnék hajnalozáskor.<sup>21)</sup> — De a magvától mégis tartott kigyend, hogy megnyuvasztja,<sup>22)</sup> ha elnyeli?!

— Rigolyás<sup>23)</sup> ember kigyend! . . a ki annak a magvát elnyeli, nem eszik az több puliszkát, sem zsiros palacsintát. De látja

<sup>1)</sup> Az ajba = a hegy aljába. — <sup>2)</sup> Csorgó = csorgó forrás. — <sup>3)</sup> Zavolnati = pletykálni. — <sup>4)</sup> Bugyuta = buta, ostoba. — <sup>5)</sup> Tongyó = topornyó. — <sup>6)</sup> Anyóli = gyáva. — <sup>7)</sup> Hát a kutya nem harapta a hasát = nem ebült meg? — <sup>8)</sup> Sasulni = ellankadni. — <sup>9)</sup> Nyomba venni = keresésére indítani. — <sup>10)</sup> Szugolyék = zűgely, bűhely. — <sup>11)</sup> Katipila = katuska. — <sup>12)</sup> Kiserülni = kiosonni. — <sup>13)</sup> Ebem kutyám kusti ne = bicsú és hir nélkül eltávozni. — <sup>14)</sup> Általvető = ket- tős tarisznya. — <sup>15)</sup> Szüvibe vót = szándékába volt. — <sup>16)</sup> Meghozta a lelkit = megnyugtatta. — <sup>17)</sup> Egyvégtebe = egyfolytában, szakadatlanul. — <sup>18)</sup> Kator: lefeszített toll- szárról mondják: a toll katra, vagy elhasznált seprőmarad- ványról: a seprő katra. Itt átvitt értelemben: ágyuseprő. — <sup>19)</sup> Ajgani = félni — gyengén. — <sup>20)</sup> Megrizámodni = megboradni; félni erősen. — <sup>21)</sup> Hajnalozni legények mulatsága hajnalhasadtában lakadalom végével, vagy név- napkor. — <sup>22)</sup> Megnyuvasztani = megfojtani. — <sup>23)</sup> Rigolyás = tréfa.

kied, sok véres csatákba megfordultam, mert mikor Bem apó Segesvárnál lelőtte a muszka generalist Eskariatint,<sup>1)</sup> én kortotam ám ki azt az ágyút; de mégis, áldassék az ur szeneve, élek ám, itt vagyok ám ép kézláb, kivéve az arczámon ezt a karcolást, melylyel Magentánál egy akázios<sup>2)</sup> farancia billegzett<sup>3)</sup> meg, mikor a kardjával beretválni kezdett, de azt is ugy kiserítettem a nyereg- ből a pangantállal, mintegy pelét<sup>4)</sup>.

Az elbeszélés e helyén mindkét székely elhallgatott; a kiszolgált vén katoná alkalmasint azért, mivel a lezajlott véres csaták képei, melyekben ő annyi ügyességgel for- gott, megújultak emlékezetében; Estók bá pedig tán azon egyszerű okból, mivel eszébe jutott annak a sok ágyúfistnek hallatára, hogy neki is jól esne, ha egyet füstölne mar- tonosi krajezáros fekete pipájából. Nem hi- szem, hogy a széles e világom olcsóbb pipa- szer volna, mint ezé az Estók báé; mert az egészet kiállította egy — krajezárból; de azért a báró sem eresztett külön bodor füstöt török cseresznye-szárából, mint Estók bá abból az ostorménfából, melyet a hava- son jártában-keltében vágott! s csak is mi- után vagy két füstöt szelnek eresztett, vette föl ismét a beszéd fonalat:

— Mit kérdek!

— Mit Estók bá?

— Azt monda kigyend az imént, hogy 18 esztendeig harapott idegen kenyérbe? — szép idő az; sok víz lefolyt addig a Kükül- lőn; de hát a szíve nem húzott hazafelé, hogy apját, anyját, testvéreit, vagy az atya- fiait lássa, ha vagynak?

— Húzott biz az Estók bá, de nem jö- hettem, mert a katonának parancsolnak! — különben nekem csak anyám, meg egy hu- gom van s apámat még a kökösi hidnál le- vágták a muszka.

— Hát az is katoná vót?

— Az vót, Estók bá, még pedig a javá- ból; mert apám, meg a társai, mikor körül- fogták a kökösi hidnál a muszka s felszólí- tották, hogy adják meg magokat, azt felel- ték: hogy inkább meghalnak halálunk halá- lával, mégse adják meg magokat! Le is vágták ő kigyelmöket mind egy lábíg, de ő kemek sem maradtak ám adósok, eliheti kigyelmed, ha nem mondom is; drágán adták el éltöket!

— Az Isten nyugtassa meg őket, ügyes katonák valának; de hát az anyjára, meg a hűgára, mikor kigyend se vót honjába, ki viselt gondot?

— Az Isten, meg a jó emberek!

— No azok igazán arvaságra jutottak! s nem fájt a szíve kigyelmednek, mikor más- sodszor a kapitulált, hogy az anyja, meg a testvére bűt látnak?

— Fájt biz az Estók bá, fáj most is; de ki tehet róla, ha engem az Isten úgy formált, hogy a katoná-életet azon időtájt még az anyámnál is jobban szerettem. De jól is laktam már vele, most már nyugadalomra vágyakozom s anyámnak is duplán kipóto- lom, a mit mulasztottam: magam mellé veszem, gondozom, istápolom mind a sűríg, hogy nem lesz ő kigyelminék panaszra oka. Ez szíven égedelme<sup>5)</sup>.

— Megáldja Isten szíven szerént való jó gondolkozásáért!

— De alig is várom, hogy mentül hama- rább láthassam. Azért hajtson kigyelmed. Palló Mihók — úgy látszik — még a katonaságban is megtartotta romlatlan szí- vét és nemes, egyszerű gondolkozási modo-

<sup>1)</sup> Historiai tény. Bem Segesvárnál saját kezével lötte le Skariatint muszka generalist. — <sup>2)</sup> Akázios = kö- tekedő. — <sup>3)</sup> Billegezni = belegezteni. — <sup>4)</sup> Pele = a mőknsálg sokkal kisebb, de afajta erdei állatka. — <sup>5)</sup> Ez szíven égedelme = ez szíven forró vágya, vagy ki- vánsága.

rát, mely szép tulajdonai öt teljes részvé-  
tünkre érdekesítik.

A zetalaki azután lovai közé csapván,  
utasaink csakhamar magok után hagyták  
Bögöz és Bikafalva községeket s megálltak  
a székelő-udvarhelyi nagy hídnál.  
Itt az obsitos leszállt a szekérből,  
kiemelve abból köpenyét, tarisz-  
nyáját és vándorbotját, megindult a  
Budvára alatt levő azon gyalog-  
ösvényen, mely a legközelebbi köz-  
ségbe — Hodgyába vezet; — de  
előbb, mondani sem kell, hogy sze-  
kerestől, ősi szokás szerint, férfias  
készsorítással, szerencse- és áldáski-  
vánatok közt von búcsút.

Mi pedig kísérjük öt a hegyek  
közé, hol reánk az erdők csendje  
vár, éltető léggel, lágyan zsongó  
szellojével s csevegő hegyi patak-  
jaival.

(Folytatása következik.)

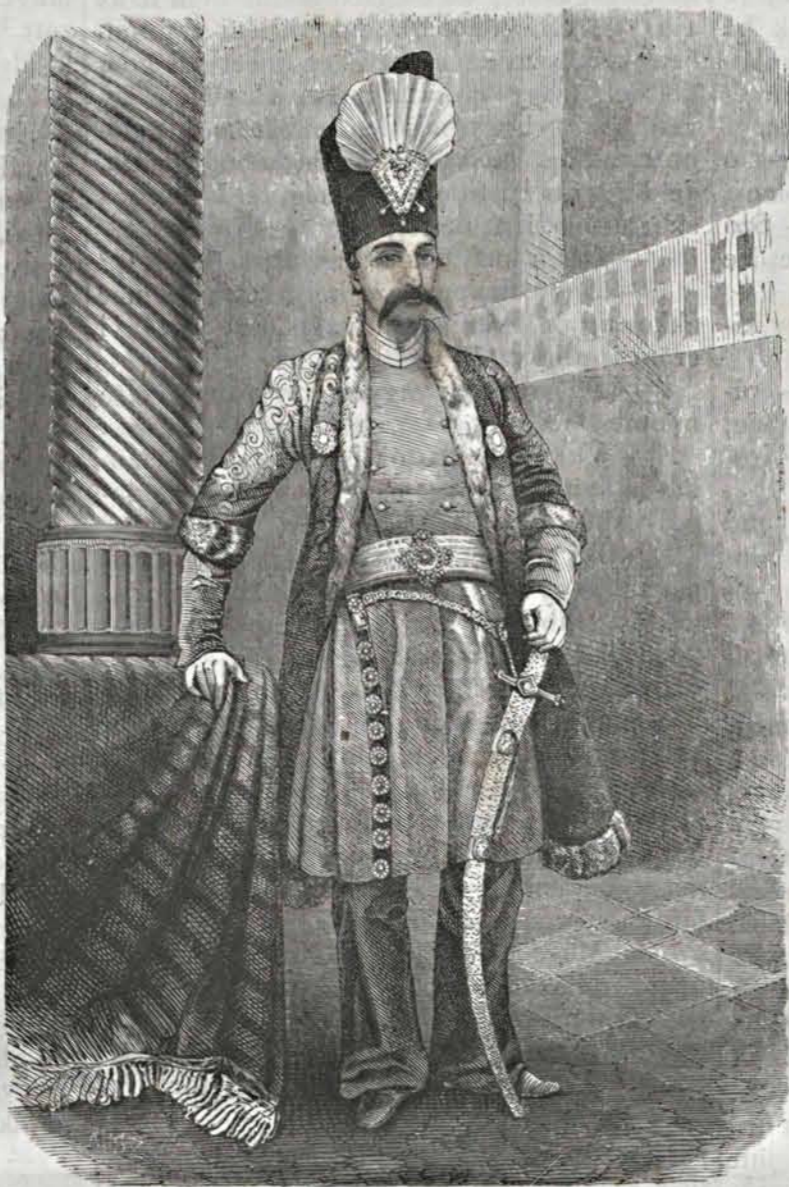
### Vándorlásaim és élményeim Persiában.

VÁMBÉRY ÁRMINTÓL.

#### I. Persia fővárosa.

Ha az ember a sáragyagból tömött  
falnak szűk kapuján át — mit a persák  
valóságos sziklafalnak tartanak — utat  
tör magának a keskeny, szabálytalan,  
szögletes utcákon, melyek közepét egy-  
egy csatorna hasítja, keresztül az egye-  
netlen, fellyuggatott járdán, melyen  
gyalogok, lovasok, megrakott öszvérek  
és tevék tarka csoportja kevereg, — a  
legjobb akarat mellett is, igen szor-  
moru képet nyújthat Iran mai fővá-  
rosáról. Azt a pillanatot idéztem fel  
lelkem elé, midőn Konstantinápolyt elő-  
ször megláttam. Milyen óriási külön-  
ség a két között! A Boszporusz között  
is nagy köz van a távlat és valóság kö-  
zött. Az európai utazók nem fejezhetik ki  
elégé, mily undorítóan tűnik fel szemük előtt a régi Kon-  
stantinápoly belseje, — s azt, Teheran mellett én  
mégis valóságos Párisnak mondanám. Az eme-  
letes házak, bárha csak fából, az ablakok, bárha  
elrácosozva, a kövezet, bárha csak hegyes kövek-  
ből, mindamellét mégis európai városokra emlé-  
keztetnek; itt, hol az utazóra mindenfelől csak  
gírbe-görbe, szürke sár-  
ból tömött falak bámész-  
kodnak, még a házak  
alakját is nehéz kivenni,  
nemhogy valamely utcá-  
ról lehetne az embernek  
fogalma, s igazán bámul-  
nom kell Krizic osztrák  
genie-kapitányt, ki Te-  
heran városáról egy ter-  
rajzot készített. Kelle-  
mesen egyáltalában nem  
lepettem meg tehát, s a  
csodálkozás és visszatér-  
zés érzetével telve, csak  
hosszas kérdőzködés  
után találtam rá a török  
követtség palotájára. Az  
egészen üres volt. A  
jelenlévő katonák arról  
tudósítanak, hogy a kö-  
vet, minden egyéb diplo-  
matikus tisztársaival  
együtt, az előkelő világ  
szokása szerint, falura  
ment lakni, még pedig  
Dazizerbe, a közeli hegy-  
ségek aljában fekvő kis

hőség, melyhez hasonlót soha életemben nem  
szenvettem, s mi több, a levegőt ezer meg ezer  
miasma annyira eltölté, hogy egész napon át alig  
ehettem valamit, oly annyira leverőleg hat ezen  
klíma az ujonan érkezettre. Estefelé valamivel  
hűvösebbé lett ugyan az idő, s minthogy tebrisi



Nasr-ed-din Sah, Persia kiralya. — (Fénykép után.)

utitársamat már elbocsátottam, a két órányira  
fekvő Dzsizerbe szamarat kellett bérlenem. Mikor  
oda megérkeztem, öreg este volt már. Szembetűnő  
különbséget tapasztaltam a légmérsékletben. Min-  
den erőm ujra megjött, s minthogy a követési  
személyzetet, a kertben fölvert pompás selyem

stantinápolyról beszél, mennyivel inkább a török-  
ök, s kivált még a konstantinápolyiak. A kérdé-  
seknek nem volt vége-hossza s egész éjjel kellett  
beszélnem Abdul Aziz uralkodásának kezdetéről,  
a Boszporusz paradicsomszerű szépségeiről, s ki  
tudná elmondani, a török élet mi mindenféle  
tulajdonságairól. Utazásom tulajdonké-  
peni céljára csak másnap reggel került  
a sor, s a barátságos oszmanlik nagy szemeket  
meresztettek, midőn arról értesül-  
tek, hogy tovább akarok utazni, még  
pedig Közép-Ázsiába, melyet egész Persia  
a durvaság legrémítőbb székhelyé-  
nek s a legborzasztóbb pusztaságnak  
ismer. Tervemet legfurcsábbnak épen  
maga a nagykövet találta. Haider efendi,  
egy áldott jó ember, rendszeren azt szokta  
mondani: „További utiterveidről majd  
beszélünk még, egyelőre maradj itt egy-  
pár hónapig, tekintsd meg Persiát s  
azután tovább utazhatol.“ Ezt mondá,  
de szíve mélyében tökéletesen meg volt  
győződve arról, hogy a további utazás-  
tól elmegy minden kedvem, s hogy ka-  
landos terveimről bizonyára le fogok  
mondani.

Hogy az utnak kiállott fáradsalmait  
teljesen kipihenjem, a jó oszmanlik min-  
den telhető kényelemben részesítének;  
külön sátrót kaptam, külön szolgát, lo-  
vat — s egy szóval, a szegény utazóból  
egyszerre gentlemanná változtam. Be-  
mutattak a többi ott székülő követésé-  
geknek, kik hasonlóképen a legbensőbb  
melegséggel fogadtak. Ennyi jószágot s  
előzékenységet valóban nem reménylet-  
tem, s ennek folytán Iran fővárosát,  
Teheránt, egész kényelemmel tanulmá-  
nyozhatám. Az ázsiai utazásoknál, sőt  
általában minden szárazföldi utazásnál  
igen nagyfontosságú, hogy mind az or-  
szágokat, mind a társadalmakat, foko-  
zatonként ismerje meg az ember. A ki  
Közép-Ázsiát akarja meglátogatni, sok-  
kal jobban cselekszik, ha utját Irannak  
s nem Oroszországnak veszi. Az utóbbi  
uton az ember igen hirtelen beleesik az  
orosz civilizációból a turkesztan vi-  
lágba, míg ellenben amaz első lépés-  
lépésre készülni el rá, s a ki a persák  
nyelvében, szokásaiban s életmódjában  
járta, azt a közép-ázsiai csak fél idegennek fogja  
tekinteni.

Hogy nekem, ki az egész keletet eddigé-  
leg csak Stambulból s a törökországi török életből  
ismerem csupán, itt a persá civilizáció fő székhé-  
lyén sok minden feltűnt, — ezt a hazai olvasó  
könnyen elgondolhatja. Most a törökök és persák  
városi életének egymástól való eltérését akarom  
ecsetelni, mert valamint keleten, sőt gyakran nyug-  
aton is, a nép, urának szokásait tulajdonítja el,  
mint ezt az arab példabeszéd oly helyesen illusz-  
trálja: „En nas ala dini Mulukuhum“ (a népfeje-  
delme hitét vallja), ép úgy a főváros élete is, az egész  
ország életmódjának hí képét szolgáltatja. A há-  
zi, magán életen akarjuk kezdeni.

Ennél, mindenekelőtt a tisztaság kérdése fog  
meglepni bennünket, mely az első és másodran-  
gú török házaknál majdnem mindenütt feltalál-  
ható, — azonban itt — teljes-  
séggel hiányzik. Az osz-  
manli igen nagy gondot  
fordít mind benső házar-  
tására, mind benső ruha-  
neműire s házi eszközre,  
melyekhez fehérműje  
és ágyruhája tartozik. Itt

sátorban épen estebéknél találtam, könnyen el-  
gondolhatja mindenki, milyen hatást gyakorolt  
rá az efendik szíves fogadása és vacsorájukhoz  
való barátságos meghívása. Mind Haider efendi,  
mind pedig titkárai, kik némileg ismertek is, azt  
hítték, az égből pottyantam le. S ha Iran bense-  
jében mindenki örömmel hallgatja azt, a ki Kon-

épen az ellenkező esetet találjuk. S bárha a persá  
egészen butortalan termett gazdag szőnyegekkel  
borítja is be, s habár falait dús ékítményekkel  
látja is el, mindazáltal a konyha, az élelást s az  
Enderan (mint a hogy itt a haremnek nevezik)  
gyakran a legnagyobb hanyagságot mutatják, úgy-  
szinte ruhái is. Azoknak, kik dzsübbeikre (felöl-

töny) sokszor 50—100 aranyat fordítanak, alig  
van változtatásra két, három ingük, s a férgek,  
melyek Törökországban még a középosztálynál is  
úrnoknak tárgyai, Persiában még a legmagasb  
körökben is feltalálhatók. Az előkelő stambulnak  
toiletteje is sokkal keresettebb és jobban felsze-  
relt, mint a persáé. Amazok szappan nélkül s hó-  
fehér törülközők nélkül, melyek gyártásában Tö-  
rökország még Angliát is fölülmulja, az életet  
képzelnél sem tudják, míg ez utóbbiaknál a szap-  
pan, mint fölösleges  
fényűzési cikk, igen rit-  
kán fordul elő s nem  
egy magas műveltségű  
khan láttam, a ki szol-  
gájának zsebkendőjébe  
törülközőt, melyben,  
mellelesleg mondva, a más-  
napra eledelül szolgáló  
húsadag is benn szokott  
lenni. Igysziante a fürdő  
is sokkal jobb tisztító-  
szer Konstantinápoly-  
ban s általában Törökör-  
szágban, semmint Persiá-  
ban. A boszporusz-parti  
hamamok, fehér márvány  
falazatukkal, tiszta vi-  
zükkel, hófehér fűdő-  
ruháikkal, bárkit is ki-  
elégíthetnek; de itt Persiá-  
ban ezen helyiségek-  
ben kiállhatatlan szag  
uralkodik, s a helyett,  
hogy Törökország min-  
tájára, a persák is úgy  
öntetnek magukra a  
vizet, egy négyzetes  
kis medenczébe állanak,  
sokszor huszan is egy-  
szerre, s olyan szorosan  
egymás mellé, hogy, a  
mint egy török barátom  
egyszer megjegyzé, „egy bolha sem tudna közöttük  
elugrani“; s bárha magam is többször meg akartam  
próbálni a persá fürdőt, mindig olyan undor fo-  
gott el, hogy soha sem tudtam szándékomat léte-  
síteni. A mi azonban a persá gentlemant, minden  
fénye és pompás öltözéke daczára, egészen un-  
dokká teszi, ez a hennah-festés, a mi a lausonia  
inermis nevű növényből készült, vízben felolvasz-  
talosított sárga porral tör-  
ténik. Képzelnék csak  
azt a férfúit, ki szép fe-  
kete szakállát téglá-ve-  
resre festi, de ugy, hogy  
még arca is ilyen, egész  
a szeméig, s bekeni kezét  
és körmeit is, hogy fas-  
hionable-bb legyen! Ezen  
divatnak van még egy  
másik rossz oldala is, s  
ez az, hogy a festék be-  
fedé a szennyet, s az  
olyan úr vagy asszony-  
g, a ki magát így ki-  
festette, a mosdást több  
napokig is nélkülözheti.

Igy Törökországban  
az ételek s azok élve-  
zési módja is sokkal iz-  
letesebb mint Persiában.  
Az evés izlés dolga, s  
hogy Irannak cukorral  
és fahéjjal főzött húst  
esznek, s más egyéb vaj-  
mi bizarr eledelket, ez  
magában véve még épen  
nem róható fel hibául;  
de az asztalnál szelvény  
hiányának itta a török há-  
zak hófehér hauli-i (asz-  
talkendő) sha ez utóbbi-  
akban kés és villa mind  
ez ideig valami idegen-  
szerű még, Persiában a  
kanalat is feleslegesnek tartják. Az a finom modor,  
melyvel a házi ur a főtt tyukot ujjai között szét-  
szagattja, s a hogy a kellem egy bizonyos nemével  
oda tesz egy darabot vendége asztalára, az az  
udvariasság, melyvel a Szorbet-észétét körüljá-  
ratják, mibe már legalább is egy tucsat férfi már-  
totta oszful befestett bajuszát, és még azt is visz-  
szatszételével tölti el, ki csak a törökös asztali  
illem-szabályokhoz van szokva, s ne véltulzásoknak

a nyájias olvasó, ha azt mondod, hogy még a har-  
madrangú efendi is sokkal tisztább minden tekin-  
tetben, mint a magát finom szokások dolgában  
páratlanak tartó persá herczeg vagy fejedelem  
A persá szokások finomsága, csupán a külső  
taglejtésekben, beszédben és társalgási modorban  
található, s ebben a persák csakugyan felülmul-  
nak minden keletit, sőt azt merném állítani, még  
a nyugatiakat is, s a főváros ezen tökéletességnek

öltözéket illeti, az előkelő török nőket sokszor  
megbámulták már európai festéseink azon képe-  
ken, mik a hárem bensejéi ábrázolják. A persá  
nők pongyolája kevésbé ismeretes Európában,  
de bizonyára senki sem fogja valami nagyon fes-  
tőinek találni a persá hölgyet, ki otthon meztőláb  
jár fel s alá kurta s gyakran mégis husz rőf sző-  
vetből készült szoknyájában, mely a csipőn alul  
fűtyög, s mellét fedő rövid ingeskéjében, mely-  
nek a hasat szabadon  
kell hagynia. Ezt az illet-  
len öltözetet ifju s vén  
egyaránt viseli, s ki még  
meg nem szokta, lehet-  
len, hogy ne botránko-  
zék meg rajta.

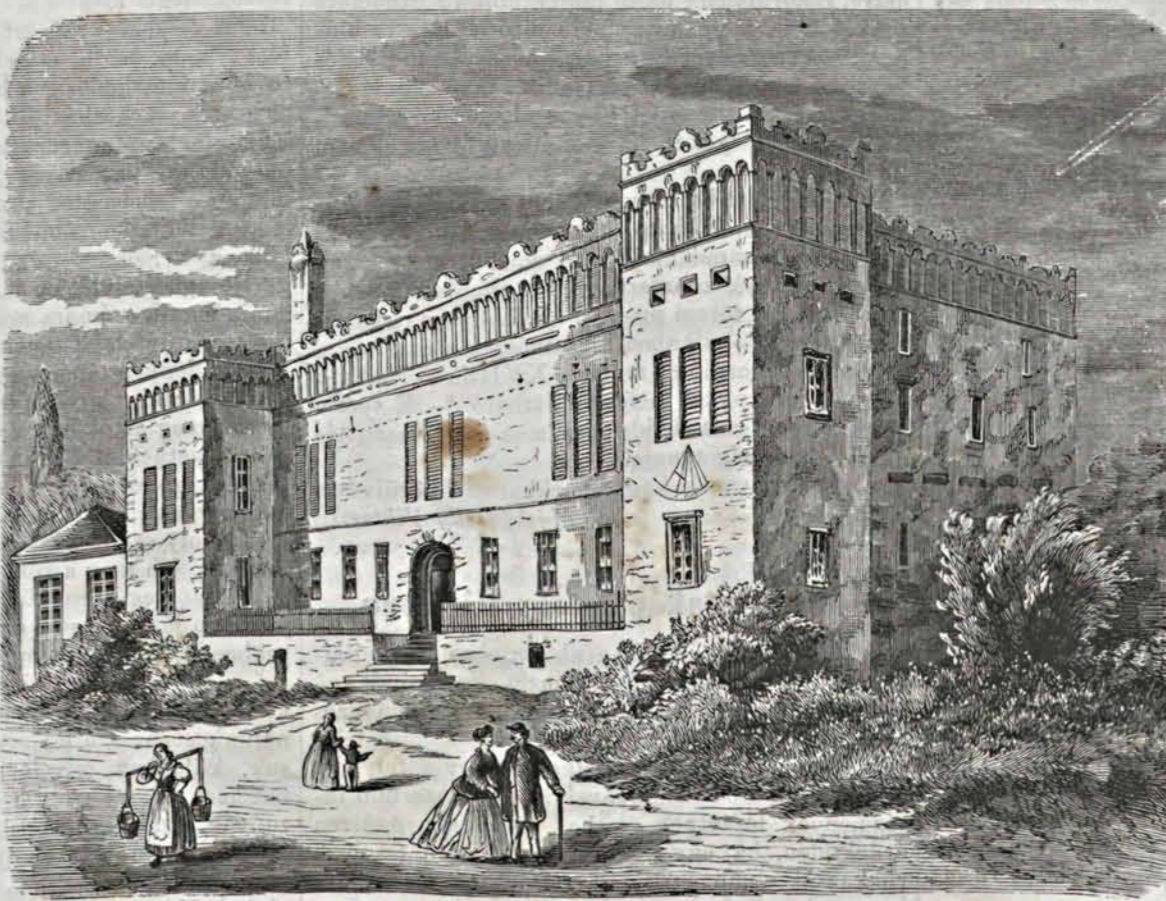
Az utcai élet is sok-  
kal kirívóbb ellentétben  
mutatja fel az egymással  
mereven szemben álló  
pompát és szegénységet,  
mint Boszporuszpartjain.  
Emit, még a nagyvezír is  
legfőlebb talán ember ki-  
sérétében megy a portára,  
más magasrangú tisz-  
teknek is, ha két szolgál-  
juk és egy csibukdzsijuk  
van, s akárhányszor le-  
het látni, hogy a minisz-  
terek gyalog mennek hi-  
vatalukba; Teheranban  
mind egészen máskép  
van. Mig egyik-másik  
zug-utczában egy pár  
féltetlen dervis vagy  
koldus ténferg, a má-  
sik utca-sarkon egy-  
szerre csak egy-egy  
khan törtet elő lóháton,  
roppant kísérettel. Hosz-  
szu botokkal fegyverzett  
szolgák vonulnak körötte  
két sorban, néha 40—60



Részletek a fritsi várkastélyról. — (Miskovszky V. rajza után.)

valóságos netovábbja. A viszonzott látogatások,  
levelezések és társalgások illeméről köteteket le-  
hetne összeírni, egyik túl akar tenni a másikon,  
s a gyengédség és udvariasság hyperbolikus kife-  
jezései annál nevetésgesebbek, minél jobban ismer-  
jük a persá magánélet rendkívül mosdatlan álla-  
potát. Igy kellem és tisztaság dolgában a persá  
főváros urhölgyei szintén sokkal alantabb állanak,

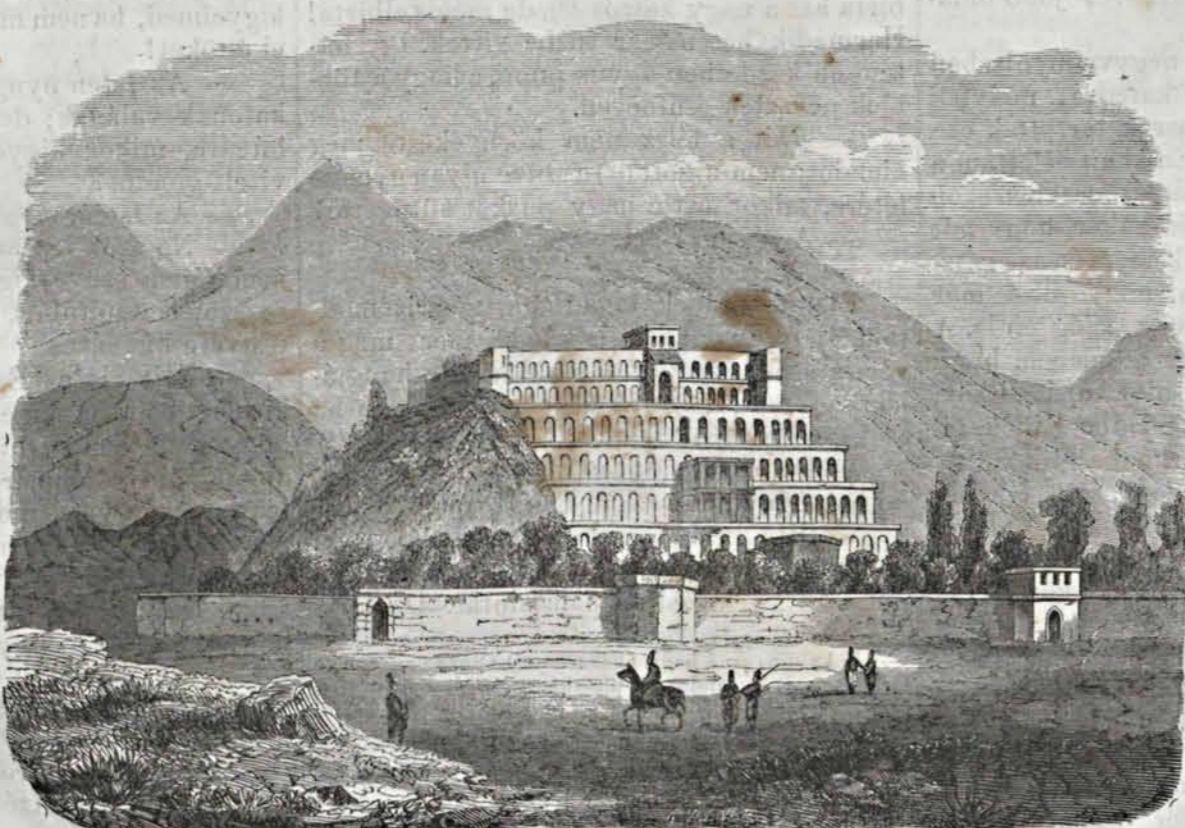
is egyszerre, kiknek közepette a khan, gaz-  
dagon díszített paripáján, fontos arcczal, fejét és  
szakállát kellemteljesen lengetve. Kísérői lármás  
fellépte, szemtelen magukvisellete mindazok irá-  
nyában, a kik velük szemben jönnek, azt hitné  
el az emberrel, hogy urok legalább is miniszter.  
Pedig távol legyen! sokszor semmi egyéb, mint  
valami fülig eladósodott khan, ki a fővárosban  
hónapok hosszat kunyo-  
rál hivatalért, s még  
csak kísérfi sem tartoz-  
nak háztartásához, ha-  
nem a megnyerendő hi-  
vatal reményében egy  
csoport éhenkórász csat-  
lakozik hozzá, kik pom-  
páját pusztá risikóra  
emelendők, nyilvános  
megjelenésénél előtte s  
körötte mennek. Csupa  
szemfényvesztés, csupa  
csuszás-mászás!



A fritsi várkastély (Sarosmegyében). — (Miskovszky V. rajza után.)

semmint a konstantinápolyiak. Igaz, ezek is, ama-  
zok is burkoltan jelennek meg a nyilvános helye-  
ken, de mégis egészen más az a benyomás, mit a  
török nő gyakorol az emberre, félig fátyolozott  
arczával, suhogó selyem bugyogójával, redős fe-  
redzsejével (köpeny), csinos sárga papucsáival,  
mint a persá nőnek egészen zsákszerű kék öltö-  
nye, egész mellig erő hosszú két harisnyája, s  
vásznon elövetővel borított orczája. A mi a házi

csolatait annál kevésbé szokás teljesíteni, kérel-  
meire vagy fenyegetéseire annál kevésbé hajtani,  
minél távolabban esik az a tartomány a főváros-  
tól, mint a tulajdonképi hatalom központjától, sőt  
hogy többet mondjunk, a fejedelem legközelebbi  
környezete legmegbízhatóbb szolgálói vagy hivatal-  
nokai is, kiket ő tett gazdagokká, félig talán tiszte-  
lik urokat, de nem ragaszkodnak hozzá szeretettel.  
Házi körökben a legundokabb híreket hordják aj-



Kasri Kadzsar, a Sah egyik nyári palotája közel Teheranhoz.

kukon az uralkodó magánéletéről, nejei tiltott viszonyairól, s általában minden cselekedetéről, legyen az helyes vagy helytelen. Ezen hírek szét-szóródnak aztán a nép között, a népköltők satyrakká dolgozzák fel, s hogy az uralkodó meg nem becsülése valóban már is tetőfokra hágott, mi sem bizonyítja jobban, mint az a körülmény, hogy a midón nyilvános helyen megjelen, kénytelen a tömeget szolgáló tömegtelen csoportjának „berin, berin“ (félre, félre) kiáltásaival szétszórtatni, hogy királyi szemeit a közönység szegényétől megkímélje. A török fővárosban az egészen más-képen van. Itt még a hivatalból rég elbocsátott hivatalnok is bizonyos tisztelettel szokta kejezni az Eféndimíz (Urnuk) kifejezést. A szultán szemé-lyéről (Zati Sahanie) mind Stambulban, mind minden egyéb török tartományban a legnagyobb tisztelettel beszélnek, s a eszázri harem viszonyairól, melyek néha, mint például Abdul Medzsid idejében, igen sok kívánni valót hagytak, legfőképpen a titok zárt pecsétje alatt szokás egyet-mást árulni. Igaz, hogy az ottoman dnyas-tiák uralkodói is sokszor a legfeketébb hálátlan-sággal viszonyozták szolgáik hűségét, de a lojalitás érzelme egyik fő jellemvonása a töröknek, az oz-manliban ugy, mint az özbégben s az uralkodó kénye amott soha sem szerethet magának annyit ellenséget, mint Persiában.

Bárha a persák az élet örömeit inkább kedve-lik, mint a törökök, bárha itt a háremélet költé-kei sokkal lazábbak, mint ott, mégis mind Tehe-ranban, mind általában Iran minden nagyobb vá-ro-sában teljesen nélkülözöm kellett a nyilvános felderítés és mulatozás azon szép képét, mi a nyu-gati utazót oly kellemesen lepi meg Törökország-ban. Azon éftányok (szejrieri), minőkkel Ki-ah-khane, Candilli, Csamlidzsia, Fener és Modabarnu ékeskedik, hol a mindkét nemű török beau monde csendes harmóniában legfőbb jelek által társal-og egymással, azok a kis csalitok a Bosporusz partjain, melyek alatt a török vagy töröknő esik-bukja felgyűrűző két füstgomolya mellett, a ten-ger még kékebb hullámain órák hosszat legelteti szemeit az édes Kejfében, a megelégedtség e merengő, de mégis derült hangulata, mindez se-hol, sehol nincs Persiában. Itt abból áll a nyilvá-nos szórakozás, hogy az emberek csoportosan ki-lovagolnak a szent Sah Abdul Amir sírházhoz. Vi-lágiasnak akarnának lenni s vallásos szemfényvesz-tést gyakorolnak. Az odavezető széles uton nem egy ifjú Mirzát láthatni, ki arra lovagló szépét visszarendőinek csokráról felismerve, egypár bő-kot mond nekik, még a szentélyben is udvarolni szokás egymásnak, az utmenteni imitt-amott egy csésze théat is iszik az ember frisitől, természet-e-sen nyeregben, de mindez messze elmarad, a török mulatság vonzó képének mögötte. (Folyt. követe.)

**A fritsi várkastély.**

(Sárosmegyében.)

Hazánk északi megyéiben, nevezetesen Sáros-, Szepes- és Zemplénben a XVI. és XVII-dik szá-zadbéli polgári építészeti sajátosság emlékei talá-lhatók, melyek főuraink akkori pazarfényű élet-módjáról tesznek tanúságot. Ez épületeket az akkoriban divó renaissance-styl jellemzi min-denütt, s ezen építészeti irány fejlődésének ren-dszeres tanulmányozása nem egy érdekes adatot szolgáltatna hazánk építő-művészetének ismeré-téhez.

E különös jellegű építészeti emlékek közt említésre méltó — a jelen képiünkön látható — *fritsi várkastély*, mely — tekintve nagyságát, és egyes ékítvány-részeket különös szépségű kivi-télet — az első egyike.

Frits — tótul: Fricsovoze — Eperjestől mintegy két mérföldnyire — Szepesváralja felé vezető utvonalon mellett fekszik. — Ezen várkastély áll egy emeletes középrészből és két négyszögű sarokto-ronyából, melynek azonban csak három szeglete szabad, a negyedik az épület testébe esvén. — A félköríves főkapuzat felett következő kőbe vésett felírás olvasható:

HOĆ OPVS EXTRVXIT VALENTINVS BERTOTI ANNO 1.6.3.0.

A középrészen valamin a két saroktorony első emeletén három osztályzatu ablaknyílások vannak, melyek fölött négyszögű és körüdomu lőrészek láthatók. Lehet, hogy ezen lőrészek a vár-kastély megvédésére használtathattak, — de tekintetbe véve azon körülményt, hogy e várkastély lapályon állván, sem sánczárkokkal, sem más erő-

ditványekkel nincs ellátva — valószínűbb, hogy e lőrészek inkább csak díszítményekül alkalmaztattak. A főhomlokzat párkány alatti részén a kas-tély építési ideje és építőmesterének neve olvasható, — ugymint:

MICHAEL SORGER AEDIFICAVIT ANNO 1.6.3.0.

Építészeti és művészeti tekintetben azonban leg-érdekesebb a várkastély felső részén lévő oszlop-sorozat (colonnade), hol a falsíkból kiszökő pillérek (pilaster) által képezett fülkékben al fresco-modorban festett alakok díszlenek, ezen mintegy öt lábnyi magas, több régi magyar királyt, vezért, számos római imperatort és mythologiai alakzato-kat ábrázoló idomok körvonalaia a friss vakolatba vannak karcolva, a háttér mindenütt sötét szürke — régente aligha nem fekete (?) — az alak maga pedig barna vakolat színű.

Az egyes fülkékét elválasztó és egy félkör-ívű boltozat által egymással összekötött oszlopok különféle — de legtöbbször növényzetet utánozó díszítményekkel vannak ékítve, — továbbá minden pillér felett, a köríves boltozaton által képezett szögletekben — szárnys angyalfejek láthatók; e díszítmények vonalai is csak a vakolat-rétegre vannak karcolva; de ugy, hogy a díszítmény maga sima, s így világosabb, a háttér durva, tehát valamivel barnább vakolatától elütő.

E fresco-képek, illetőleg a kastély felső részén lévő fülkék száma meghaladja a nyolczvanat.

E sajátosság díszítési módor annyiban nevez-hető fresco-festészetnek, mennyiben az alakok hát-terének fekete színe friss vakolatra alkalmaztatott. — Némely helyen az eső a fekete alapszint annyira lemosta, hogy az már majdnem kivehetetlen; de miután szerencsére az alak körvonala, tehát a rajz a vakolatba mélyen be van vésvé, az alak maga még látható, és kevés fáradsággal s költséggel ez érdekes képek eredeti hűséggel kijavíthatók; — s valóban igen érdekes is lenne e kép-cyclust, mint hazai monumentalis festészetünk egyik emlékét célszerű újítás által az enyészettől megóvni, s mintegy mintául későbbi időkre fentartani.

Midőn a mult évben hazánk felső megyéit archaeologiai szempontból beutaztam, ez érdekes várkastélyt, és mutatványul három fülkének itt mellékelte alakjait rajzoltam le; az egész képsoro-zat felvételét — rövidre szabott időm miatt — kénytelen valék későbbre halasztani.

E várkastélyon alkalmazott építészeti módort Eperjes több régi házán, továbbá a színeit, késmárki, nelmei és több vidéki templomvon vehetni észre. E körülmény hazai építészetiünk történetére sokkal fontosabb, mint talán első tekintetre hin-nők; mert bizonyítja, hogy a renaissance-izlés hazánkban a XVI. és XVII-dik században saját-ságos magyar jeleggel bírt, s oly formákban fejlődött ki, melyeket hazánkban kívül sehol nem találunk.

A fritsi várkastély jelenleg b. Ghillányi Jó-zsef tulajdona, lakható állapotban csak földszinti helyiségei vannak, míg első emeleti helyiségei, nevezetesen a középrész egészen elfoglaló, kilencez ablakos nagy terem pusztán áll, hol még egy osz-lopos karzat — alkalmasint zenekes számára, — különféle tánczó- és mulató, XVII-ik századbéli viseletű alakokkal befestve látható. — E terem aligha nem volt hajdan számos vendégség és fényes mulatság tanuja.

A kastély szép angol parkkal van körülvéve. Miskóczy Viktor.

**A rokkantak palotája Párisban.**

Most midőn édes hazánkban oly nemeslelkű-leg karolta föl az egész nemzet gyámoltalanná lett honvédjeinek ügyét, midőn a kezdeményezés nagyszerű munkájához az alapkövet maga a fejedelmi pár tette le, s remélhető, hogy a folyvást növekvő alapotke segítségével a legzélszerűbb in-tézmények léptetnek életbe, nem lesz egészen érdektelen, ha egy pillantást vetünk a francia rokkantak pompás palotájára Párisban, ösztönöz-het ez bennünket arra, vajha idővel a magyar nemzet is így jutalmazná hazája hőseit.

Negyedik Henrik 1596-ban a rokkant és sebesült katonák részére egy régi zárdát rendez-tett be a St. Marcel külvárosban. A XIV. Lajos idejében folytatott háboruszkodások miatt teteme-sen megszapordóva a rokkantak száma, azoknak befogadására nagyobb épület szükségeltetett. A király elhatározta, hogy oly nagy kórházat épít-tett, mely az összes királyság minden rokkantjait befogadhassa, s ő vette meg alapját a mostani

pompás palotának. XIV. Lajos az épület befeje-zése előtt halt el, de e tárgy folyvást érdekelte. Végredeletében is egy emlékezik meg arról, hogy némileg ellensúlyozza azon ellene emelt vádat, mintha ő pusztán saját dicsőségét kereste volna, s azért minden áldozatra képes volt.

Meg kell adni, hogy ugy a királysági, mint köztársasági kormányok dicséretesen állottak a király végredeletének a rokkant hőökre vonat-kozó minden pontjait, s az a három ezer rokkant, kik most „a rokkantak palotájá“-ban laknak, min-den tekintetben a kiérdemelt jó bánásmódban, tisz-teletben s figyelemben részesülnek. — Igaz, hogy szobáikban a fényűzésnek vagy díszítésnek semmi nyoma sincs. Mindenik katona számára egy négy-szög ölnyi térség van kimérve, az egész épületben a legszigorubb rend, s tisztaság uralkodik. Min-denik úgy mellet van a tisztaszékény, s szükség esetén egy polcz, hová falábat teheti az ősz vitéz. Az apró termetek nem fűtik, hanem elegendő ágyterítéssel látják őket el; a nappali szobákban télen át vidám tűz lobog folyvást a kandallóban, s az öreg rokkantak e körül gyülekeznek össze.

Mindenik katonának két frank zsebpénzt ad-nak, a káplár hármat, az őrmester négyet kap, mi-ből 5 centime-t lefognak a borbély fizetésébe. Naponkint kétszer étkeznek; tíz órák van a reggelizés, négy órák az ebél, 7 ór huslevest, vastag szék tálnak föl szintén rokkantokból kiállított székécsaika. Az étrend mindig egy hó-napra szabatik ki, kifüggesztve az étteremben: az öreg rokkantak mindig tudhatják, hogy mikor jön inyök szerinti étel. Dobpergés hirdeti, hogy föl van távala, ekkor közülök a kijelöltek a kony-hába sietnek el, hol részletszámra osztogatják az ételt, s ezek ugy hordozzák szék. Én, szerencsém-re épen az ebéd idején látogattam meg e palotát, s volt alkalmam meggyőződni tápszerű kitünősé-géről, s az egész konyha példás tisztaságáról.

A rokkantak katonái fejelem alatt élnek. Mindenik vitéz tartozik esti kilencez órákor jelen-kezni, hacsak engedélyt nem eszközölt ki magá-nak jókorabb lefekvésére. Minden hónapban kato-nai díszszemle tartatik, ekkor mint minden szol-gálat alkalmával kardosan kötelesek megjelenni, különben igazán kedvökre élhetnek. Akkor men-nek ki, akkor jönnek haza, a mikor nekik tetszik, a nélkül, hogy felelősségre vonatnának. Némelyek napokon át fáradhatlanul halásznak, mások kisebb jelentőségű megbízásokat teljesítenek, s így gyarapítják havi pénzöket; vannak, kik annyit takar-ítanak meg, hogy még ügyefogyott barátjaikon vagy rokonaiakon is segítenek, de legnagyobb részők mégis inkább a korszmákat keresi föl.

A részegeskedésért az öreg bajnokok bünte-tést állanak ki, ha az orvos ily rendelveit ir alá: további intézkedésig a boritaltól pl. a 20-ik szám eltiltatik, — kórházi öltönyt kell magára vennie. Ekkor aztán határozatlan időre nem szabad el-hagynia a kaszárnyát, a kimehetési engedélyt mindig a felsőség adja meg.

A legjellemzőbb foglalkozás a sérvvitések közt a kertészet, mindegyik katonának egy kis kertje volt eleinte, de mióta számuk szaporodott, s mindegyik számára nem jut, ma már csak a ma-gokat kiütintettek nyerneik jutalmul, s különös kedvezmény gyanánt egy kis csinos kertet, mely halálökig birtokolhatnak, s csak akkor fosz-tatnak meg attól, ha valami büntetésre méltó kihá-gó követnek el. Ifjú leánykák nem ápolják gyön-gédebb gondossággal virágaikat, mint e bajnok aggyastyaok; háboru által megviselt marczona arcuk oly szelid kifejezést ölt a virágos kertben!

De van még a rokkantak palotájában egy, a többiektől egészen különöz osztály, ennek tag-jait nem láthatni sem a korszmákban, sem a ker-tekben, magok közt mintegy zárt kört képeznek, s fölismérhetők rögtön magatartásuk, s értelmes kifejezésök által. — Franciaországban épen mint nálunk sorozás által egészítették ki a hadsereg; sok, különben mivel ember, szép képzettségű fiát megváltani vagy helyette mást állítani nem tudván, gyakran megcsik, hogy az ilyenek legfő-ljebb őrmesterségig viszik föl; s ezen különvált osztály az ily művelt, de szegénysorsu egyénekből alakul. Van a rokkantak házában kitünő könyv-tár, számos lapot jártnak, s ezeket itt a könyvek közt található föl.

A megbetegedett rokkantakat a legnagyobb figyelemmel ápolják, szelidebb bánásmódban részesítik. Nemesak hogy kitünő orvosok kezelik őket, hanem még ezenfelül ápolásukra mindig 26 őr-galmas apáca áll készen. A beteg rokkant reg-gel jelentkezik a kórházi hivatalnál, s rögtön, előre megvetett tiszta ágyba teszik. A kórházi katonai orvosok minden vasárnap reggel össze-

gyülnek, s közösen határozzák el, hogy melyik rokkantnak van szüksége gyapjumellényre, szem-üvegre, sérvkötére stb. Kicsinyáégnak látszik az első tekintetre, holtt nagy befolyást gyakorol az öreg rokkantakra, kikre már az öregséggel együtt járó féltékenység és irigység tapadt, mert így nem vádolhatják a tisztéket, hogy egyik vagy másik irányában részrehajlók; a méltánosság követeli, hogy az ily kérdésekben a személy hát-térbe szorítsassák, s az egyenlőség elve valósi-tassák meg.

A betegek szobájában igazán minden a leg-szebb rendben, kényelem dolgában a legügyeseb-ben van elhelyezve. — A temetés megható ünne-pélyességgel megy véghez. Társukat az öreg baj-nosok egyenruhában s kardosan kísérik ki; s alig hiheti el az ember, hogy e megtört aggyastyaok régebben azon dicső hőök sorában viték dia-dalmas csatát, kik nemzetük jólétét s dicsőségét fénypontra emelték. — s.

**Vízáradás Ausztráliában.**

Ausztráliának Sydney gyarmata év év június havában — mely különben is évenkint a téli (Ausztráliában júniusban van a tél) esőszék időszak, — rémítő vízáradás színhelye volt; számtalan emberélet, megbecsülhetlen értékű vagyon lón áldozata a pusztító árnak, melyről az „Illustrated Sydney News“ ausztráliai lap meg-rendítő részleteket közöl. Mivel megígértük olvasóinknak, hogy ez ötidik világrészi képes újsá-gból, ismertetésül, némli mutatványt közlendünk: e végbéli előszó e magában is érdekes tárgyat vá-lasztottuk ki, mit a nevezett lap után kivonatban adunk.

„A közelgő vész első jelei június 17-én mu-takoztak; másnap délkeletről kitört a vihar, egész nap üvöltött a szélvész s patakokban omlott az eső a tengerparti vidék egész hosszában. A szél- és időjárásról Sydneyben tett táviratok mu-tatták, hogy az eső majdnem minden részét meg-látogató a gyarmatnak s folyton tartott 22-kéig. Már 20-dikán bizonyossá lón a fenyegető áradás Nepean és Hawkesbury völgyek lakóinak; a Gross és más folyók partjukig telten rohantak le a he-gyekről — s óráról órára növekedtek. Négy állam-hajó küldetett Windsorba, és nagy erőfe-lítéssel dolgozott, hogy magasabb pontra szál-lítsa mindazokat, kiknek házaít a vad elem fenye-gedt. 21-dike is szintoly komor nap volt, roppant víztömeg hömpölygött Riverstone-tól a Kék-he-gyekig, mintegy 20 mérföldnyi területen, mialatt a Nepean kilencez mérföld szélességben folyt, el-borította egészen Emu síkföldjét.

Másnap, pénteken, következő távsürgöny érkezett a kormányhoz: „Windsor, 9 óra 30 p.; Küldjenek azonnal néhány ladikot Windsorba sok élet veszélyben, kevés mentőszer.“ Hat ósónakot küldtek azonnal s számtalanokat mentettek meg a végveszélyből, háztetőkről és padlásokról. Windsor, Cornwallis, Wilberforce, Richmond és Dél-Creek mintegy tenger által valának kör-nyezve; Windsorban számosan kényszerültek odahagyni lakaitak s magas fekvésű helyekre menekülni; a szépművészetek tanodája s más üres épületek nyitattak meg számukra s csakhamar zsufolva valának. Ez ideig a víz negyvenyolcz lábbal emelkedett, négy órákor delután már két lábbal fölötte volt az 1864-ki nagy vízállásnak, a házak nagy része víz alatt állt, szél és eső bor-zasztóan csapkodott, s az ár dühös zajzással höm-pölygött végig a síkságon. A csónakoknak ké-ménytetők, távirda-póznák, sűrű erdők között és fölött kelle áthatolni életmentő fáradozásaikban. Pénteken egész éjjel cikraltak mindazáltal nem csekély veszedelmek között, fegyvereket süitöget-tek el, mely jelre. a hol lehetett, válaszoltak. M'Grath-Hill lakóit a legvégső veszélyből men-tették. Reggeli három óra tájban egy hajós gyenge világot látott messze távolban, s midőn a csónak odaért, nyolczvan embert talált egybeszorulva a lehető legszűkebb helyen; harminczat egy padlás-ról vettek le s a csónak csak épen hogy idejében visszakeresztet a többi megmentésére, mert alig hogy beszállának, a hullámok elborított az épüle-tet. Szombatn reggel minden templom nyitva és zsufolva volt menekőkkel, a város szigetekre osztott s a Parramatta és Windsor-Road folyók mérföldnyi szélességben folytak. Ló, szarvas-marha, baromfi s egyéb házi állat megszállhat-lan mennyiségben pusztult el; csupán Windsor s Richmond 1000 lovat veszített. A kis városban öszegyült nagy tömeg himamar főlemészt az élelemkészletet, s magánosok és a kormány böke-

zéségéhez kella folyamodni; egész hajókkal kül-döttek élelmiszereket a szenvedők számára, mig-nem szombatn az eső megszűnt s nemsokára azon örömdetes hír terjedt el, hogy az ár gyors apadóban van s rendes medrére visszatér.

A leggyászosabb eset Cornwallisban történt Eather Vilmos és Tamás családjaival.

Eather-ék régi telepítvényesek voltak, jól ismerték az áradások természetét. Csütörtökön éjjel készületeket ténének, melyekről hitték, hogy elhárítandják a netaláni veszedelmet. Tamás családját neje és hat gyermeke, Vilmosét neje és öt gyermek képezék; mindnyájan testvérük, Eather György házában kerestek ótalmat, s midőn a víz betört, a háztetőre kapaszkodva, ott csüggtek husz óra hosszáig. „Midőn utóljára láttam család-omat — beszéli Vilmos — mind éltben volt a háztetőn s én velök valék. Péntek éjjel épen kis fiamat vettem karomba, midőn át hullámok lesodortak; felszínre jutva, egy fát látni nem messze e s azt igyekeztem elérni. Odáig hallhattam nóm s gyermekeim kiáltzásait, de nem láthatam őket; a fához fogoztam s nemsokára egy csónak meg-mentett.“ Két anya és tíz gyermek élete veszett oda, a két atya és egy kis fia lón megmentve a tizenöt családtag közül.

Főlebb a folyamom, Penrithnél szintén nagy volt a vészly; több hajót elragadván az ár, egye-nesen a hidnak sodorta s ezt összerombolással fenyegette, mért is a hatóság parancsára a hajók nagy erőfeszítéssel megsemmisítették. Aztán roppant mennyiségben ragadtott magával fatör-zsüket s egyéb törmelékét, ledönté a hid egyik oszlopát s a távirdavonalt is hosszú darabon.

Maitlandban a Hunter folyó hágott ki med-réből. Péntek hajnalán a rendőrbiztos jelenté, hogy a víz negyven lábbal nőtt, mire az alatt la-kók felszólítottak, vonuljanak magas fekvésű helyekre. Alig egy óra múlva azonban a gátak engedtek s hihetlen rövid idő alatt az egész alsó-város víz borította a háztetőikig. Ugyiszintén Bol-warra, Farley, Ravensfield s más sik megyék mély tenger alá lőnek temetve; a vasuti hidak szétrombolva, minden közlekedés megszakitva.

A nyugati kerületekben hasonlóképen pusztított a vész. Baker pástör kunyhóját, közel a Mudjee River torkolatához, körülölgte az ár, mielőtt menekésre gondoltak volna; a víz hat-hat lábat nőtt tíz percenként s eleinte asztalokra, majd a háztetőkre másztak fel, hol rémítő ijedel-mek között látták a vízet mind magasabba emel-kedni hozzájuk, míg nem összecsapott fejük fölött; ekkor egy közel fához usztak s szivrendítő az öreg atyanak elbeszélése, mint tartat őt karjai kö-zött gyermekeit s mint háltak el egymásután öt-en a rémület, hideg és éhség miatt. Csak ő, legidősb fia és egy leánya menekültek meg hajnal felé egy arra vetődött sájkán.

Bathurstben egy hétig folyton esett, s már 21-kén a Mackarie folyó nem fért partjai közé, s midőn az ár még mindig emelkedék, felteni kez-dék a Denison-hídat, mely ellen a víz roppant partzserk és egyéb rom halmozást sodorta; az ár pedig oly magas volt, hogy a hid alatt e tárgyat el nem usztatának. Dacára a világos veszedele-meknek, mintegy ötven ember a hidra állt és igyekvék a lefolyást nyitva tartani, midőn egy-szerre rémítő roppanás hallatszék; az emberek rohantak le a partra s egy pillanat múlva a hid közepén három év elvált s tova sodortatott, okoz-ván mintegy 130,000 fnyi kárt. Majd túlcsapott partján a folyó, előtte a város alsó részeit s kényszeríté a lakosságot felsőbb pontokra menekülni; a síkföldön egész juhnyájukat sepert el pásztoraikkal együtt, végre még a Weatherboard hídat is szétrombolá.

Tengeren, a vízi járművekben nem okozott a szélvész oly veszedelmet, mint gondolták. New-castleban pénteken reggel, mialatt heves délkeleti szél dühöngött, Allen kapitány és kikötőparancs-nok felszólította Taylor kormányost, hogy bocsássa vizre a mentő csónakot s tizen próbat néhány új matrózzal. A partot csapokló hatalmas hullá-mok egyike épen visszafelé hömpölyögvén, a nyílt tengerre sodorá őket; egy másik hullám azonban három evezőt eltört, a többit kiragadta a kezekből, mire a csónak minden erőlködés dacára mindinkább a tengerre sodortatott, míg nem kivetették a horgonyt egy mérföldnyire a parttól. A száraz-on levők ezt látván, segélyt akartak küldeni, de Bungaree gőzös nem volt képes a hullámokon átfurakodni. Másnap reggel is látható volt, mint csapkodja a szélvész erre-arra a csónakot s ismét segítségére indíták Bungaree gőzöst; ezuttal át-hatolt a hullámokon, bír nagy veszélyek között s a parttól egy ideig nem látták. Newcastle egész

népessége a parton volt, s roppant lett az izga-tottság, midőn a Bungaree ismét megpillanták; hozzákapcsolva volt a mentő-csónak, ennek le-gényisége pedig fedélzetén. Nemsokára pedig sér-tetlenül partot ért, s midőn a mentő-csónak legényiségét megpillanták, szives örömköltások-ban tört ki a tömeg, mely azonban nemsokára gýsznak adott helyet, mert egy a matrózok kö-zül az erőlködés, kimerültség áldozata lón s halva hozatott vissza.

Nagyobb hajók több-kevesebb veszélyek kö-zött élték át a zivatart s gýszosb esemény csak a „Margit“ shoonerrel történt. Macleayból kiin-dulván, utolérte a szélvész s Sydney mellett elsodorva, 21-kén az „öt sziget“ közelébe haj-totta, a legényiség végképp ki levén merülve, horg-onyt vetett s a parttól Edwards nevű hajós még két főrival segélyökre indult. A hajóhoz érve, felkiáltott, hogy ugorjanak le a vízbe, majd ök kisegítik — de erre nem kapott választ; még kö-zelebb jutni törekedett, midőn egy hullám dara-bokra zúta csónakját; két társa partra uszott, ő maga belevesztett a hullámokba. A shooner fel-vonta horgonyát, villámgyorsasággal ragadatott az ugynevezett „Adolf“-szirtokra, hol megfé-neklett; legényisége kiugrott s megmentült, maga a hajó ezer darabra törve uszált a part közelében.

Az elárasztott vidékek segélykiáltására ne-mes hévvel feleltek a tehetősek és a községek. Meetingeket tartottak, gyűjtéseket rendeztek s protestáns, katolikus és wesleyanus egy köcsi-ban ülve siettek a nyomor enyhítésére. A kár nagyságát szorosan meghatározni nem lehet, de keresztszámban nem lesz távol a 10 millió forinttól.

**Egyveleg.**

„(Bukurest jellemzése.) Egy lapból veszszük ki a következőket: „Akarjátok-e tudni a főváros-ban, honnan ezeket írjuk — az ellentéteket? . . . Herezeg, palota nélkül; papság, morál nélkül; akademia, tagok nélkül; könyvtár, olvasók nélkül; roppant utcák, házak nélkül; fényes házak, nyo-moru kunyhók, pompás sétány, iszonyu sár; min-denütt víz, kutak sehol; folyó, hidak és part nél-kül; fejletlen hatóság és rendőrség, ügyvédök nél-kül; utcazáróság, bátorság nélkül; törvényszék, igazság nélkül. Armány, szerelem nélkül; válások, mód nélkül; férjek, nők nélkül; nők, férjek nél-kül; szétfutott családok; fiak anyával, leányok apjukkal; kölcsönösökkel rakott birtokok; dúz urak, egy para nélkül; prêmes ruhák, ing nélkül; pom-pás butorok, üres kamarával.“

— (Vélelen kitörés.) A tavalyi háboru terein talált gránátokat, köztudomás szerint, levélynyom-tatókúl s efféle szolgáltokra szokták használni különösen Poroszországban, hol kedves emlékek lehetnek ezek. Közélebb azonban egy berlini könyvkereskedő megjárta egy ilyenféle emlékkel, melyre hamutartót készítettett. Egy fiatal ember, ki látogatóban volt a kereskedőnél, még égő gyufát dobott épen a gránát gyújtó-lyuka fölé. S kevés vártatva szét pattant ez, repülő darabjai be-törték az ablakokat s a falba furdódtak kőröskőrül. Ez iróasztal, melyen a szét pattant gránát állott, összezúzódtott; azonban a jelenvoltak szerencsére nem sérültek meg. Bizony jó mindenben az ova-tosság és előrelátás.

„(Statistikai kimutatás a birodalmi posta-ügyről.) Az 1866. évben a lajtántuli tartományok-ban 10 millió, a magyar korona tartományai-ban pedig 2,700,000 darab levelel több adatot föl, mint 1865-ben. Az ajánlott levelek szaporodása Lajtántul 700,000, Magyarhonban csak 160,000. Keresztkötéses küldeményeket Lajtántul 250,000-rel többet adtak fel; Magyarországon szaporodás nem volt.

„(Mennyi élelmiszer fogy el Bécsben.) Ösz-szeszámiották, hogy a mult évben elfogyasztott: 312,696 akó bort, 820,402 akó sört, 97,998 darab szarvasmarhát, 145,600 db. borjút, 31,727 db. ju-hot, kecskét, ürüt, 42,156 db. bárányt, gedét, ma-lacot, 7015 db. süldőt, 99,484 db. sertést (35 fontnál nehezebb), 119,751 db. nyulat, 1,197,267 mázsa lisztet, kenyeret és süteményt, 292,843 m. kenyérgabonát, 38,600 m. veteményt, 173,653 m. friss gyümölcsöt, 326,769 db. baromfit, 709,244 pár tyukot és galambot, 49,200,000 tojást. Túzi-fa el-égett 89,602 kőb öl, 74,136 m. faszén és 2,725,348 m. kőszén. Itt csak azon tárgyak vannak fölem-lítve, melyek a fogyasztási várn alá esnek; a „csempészett“ élelmi szerek igen sokra rugnak.“

# T Á R H Á Z.

## Irodalom és művészet.

— (Vámbéry Ármán) hírneves keleti utazónk „közép-ázsiai” utazásában tett ígérete szerint, most persiai utazását bocsátotta közre, mely Heckenast Gusztávnál épen most jelent meg: „Vándorlásaim és élményeim Persiában” cím alatt, díszes kiállítású nagy testes kötetben, számos csinos eredeti képpel. Felesleges a művet dicsérnünk, csak annyit mondunk, hogy a távol keletnek rendkívül érdekes képét nyújtja s a mily tanulságos, ép oly élvezetes olvasmány. Búszkák lehetünk, hogy utazónkat a műveit Európa minden mivelt nemzete ismeri; jelen műve egyszerre jelenik meg német fordításban is, s nemsokára angolul is napvilágot lát. Olvasóink, hisszük, szívesen vendik a mutatványokat, miket e jeles könyvből adni sietünk. A munka ára 3 ft. 50 kr.

— („Népiszkolai könyvtár”) című füzeteként megjelenendő vállalatot indít meg Molnár Aladár, a pesti ref. főiskola volt jeles tanára. A vállalat célja, kezdeményül szolgálja a népiszkolák mellett alakítandó könyvtáraknak, melyek az iskolába járó vagy abból kilépő ifjakkal az olvasást megkedveltessék. Azt hisszük a jó ezülvállalatnak szép jövője van, mit bizonyára meg is érdemel. Mindjárt az első füzet, Szalay Lászlónak egy még ehel meg nem jelent, saját gyermekei számára készített dolgozatán kívül több jeles írónktól közöl dolgozatokat. A további füzetek érdekes tartalmáról is már gondoskodva van. Előfizetési ára az egy évi folyamannak, mely 6 füzetben s 60 íven jelenik meg, a postai szétküldéssel együtt 2 ft.

— („A forradalom költészet”) című gyűjtemény jelent meg Heckenast Gusztávnál, Aldor Imre szerkesztése alatt. Egy szép kiállítású kötetben találjuk itt az 1848-iki korszak alatt legjelesebb költőink által írt szabadságdalok s forradalmi költemények legjobbjait; élő emlékeit ama kornak, mely már a történelemé, de érzelméi, lelkesülése s törekvéseivel folyvást élénk emlékekben él a nemzetnek. Az érdekes gyűjtemény következő költőink műveiből van szerkesztve: Arany, Bajza, Berecz K., Bernáth G., Bérczy K., Bozay, Czuczor, Csomaközy, Dózsa D., Erdélyi J., Garay J., Gyulai P., Hlador Jenőfi, Kelemér, Lauka G., Lévyay J., Lisznyai K., Medgyes L., Medve I., Mentovich F., Pap Andre, Petőfi István, Petőfi Sándor, Sárosy Gyula, Szász Károly, Székely J., Székely J., Szelestey L., Szemere M., Tompa Tóth Endre, Tóth Kálmán, Vahot Sándor, Vajda János, Várfoki, Vecsey S., Vörösmarty, Zalár. Prózaí dolgozatok: Bozzai, Jókai és Vasvárytól. A gyűjtemény rövid bevezetés előzi meg Jókai tollából, s érdekesen írt zárszó fejezi be Aldor Imrétől. Ajánljuk olvasóinknak e becses anthológiát, mely Petőfi aczélmetszeti arcképpel van díszítve. Ára 2 ft.

— („A magyar szabadságharc története 1848—49-évi”) című nagyobb mű I-ső füzetén is megjelent, Vargyas Endrétől; kiadja Heckenast Gusztáv; 12 érdekes fagmetszettel. Az egész mű 50—60 negyedrejtő ivre fog terjedni s előfizetési ára 3 ft. (Bolti ára 4 ft. leendő).

— („Magyar történelmi emlékek”) cím alatt, ifj. Kubinyi Ferencz-től egy pompás kiállítású kötetben Arpad-kori oklevelek, s pésztrajzok jelennek meg. A történet-nomozókra nézve érdekes és becses mű. Ára 4 ft.

— (Kecskeméthy Aurél) új röpirata: „Parlament alkotmány és vármegyei reactio.” megjelent. A szellemű szerző a parlamenti kormány s megyei szerkezetünk összeférkesztésének kérdését fejtegeti. Ha nem is népszerű eszmék, mindenesetre érdekes olvasmány.

— (Patti Sarolta bucsuhangversenye) oktob. 22-én este ismét nagy és díszes közönséget gyűjtött össze a redoute termeibe. Auer hegedű, Popper gordonka, Willmers zongora-játéka méltó tetszésben részesültek. Melegen üdvözölték Doppler Ferenczet, közönségünk régi kedvesének, ki nagy hatással adta elő fuvalóján „Magyar ábrándjait.” Legnagyobb tetszészaj azonban természetesen ezuttal is Patti k. a. előadásait követte, ki „Lindát”-ból énekelt egy dallamot, Matai „Vo Danzar”-ját, néhány magyar népdalt magyar szöveggel, s végül köznyelven a híres „Kaczagó-dal”-át. — A terem csaknem egészen tele volt, s Ullmann ur a jövedelemből 85 frtot adott át a honvéd-alapra.

— (Benedek Aladár) költeményeiből, mind a régi, mind az új kötetekből két-két diszpéldányra

előfizetett királyné Ő Felsége. — Benedek Aladár tudatja, hogy az előfizetési határidőt nov. 15-ig meghosszabbítja.

— (Komócsy József) jelenti, hogy az előfizetéseik költeményeire lakására (uri-utca 4. sz.) nov. 12-ig küldendők be.

— (Spitzig Izig) „a tréfás hazaphi és tehóhládapa.” beküldötte hozzánk 68-iki naptára előfizetési fölhívását. „Lesz a naptárba benne szerfelett sok boloncság” mert Spitzig ur egész éven át bolondot gondol; ezenkívül 80-nál több kép, „kiket rajzolta Jankó”; ára mégis csak 80 krajczár. Különbön felesleges sok szót vesztegetni, mert azt mondja Spitzig ur: „A jó elűphizetűnél nem székschégés, a rossz elűphizetűnél nem hozsnál.”

— (Rodiczky Jenőtől) „Alomképek Petőfi életéből” cím alatt kis allegorikus mű jelent meg, a félegyházi emlékképpel alkalmából. Ára 20 kr. Tiszta jövedelme az aradi emlékre ígértetik.

— („Ifjusági lapja”) címzmel új vállalat indult; szerkeszti Aszódi Mihály; ára egész évre 4 ft.; megjelenik havanként kétszer. Törökvis látszik első számából, de szakértés több is elérné.

— („Pester Lloyd”) újváltól kezdve Horn Ede fogja szerkeszteni.

— (Zalár „Szilágyi haragja”) című költői beszélyt írt, melyet Szederkényi Nándor előfizetés után ad ki. Az előfizetési díj 1 ft., a kiadóhoz Egerbe küldendő decz. 1-jéig; a könyv decz. 18-án jelenik meg.

— („Tükörábrak az önismeret és emberismeret világából”) címzmel Tassy Ede H.-M.-Vásárhelyen gyakorlati lélektan készült kiadni, melynek előfizetési ára 1 ft., nov. 1-jéig hozzá beküldendő.

— (Füredi Mihály) kinyilatkoztatja a lapokban, hogy kész újból föllépni és az igazgatóság intézkedése szerint szerepelni a nemzeti színpadon, minden díj nélkül.

## Egyház és iskola.

— (Győr-város közgyűlésén) határozatilag kimondott, hogy jövőre minden vallásbeli saját lelkeséit és iskoláit, a másik vallásbeli lakosság költségbeli hozzájárulása nélkül tartozand fizetni és fenntartani; és ezen elvnek keresztül vitelére egy választmány bizatot meg, hogy a foganatosítás módozatai iránt kimerítő jelentést adjon.

— (Kosos Ferenc) bukaresti ref. lelkész 10 oláhországi magyar fiut hozott a m.-vásárhelyi ref. főiskolához, kiket ott az iskola és egyesek ingyen látnak el minden szükséglettel.

— (Kolozsvárt) egy nőnevelőre Haynald érsek 1000 frtot, a szénutcai népiszkolára Fogarasi püspök 1000 frt adományoztak.

— (Leig Ida) nőnevelő intézetében megkezdődtek a beiratások. E jelesen vezetett intézet helyisége van Papnövelde utca 3—4 sz. alatt.

— (A moldvai magyarok közül) egy fiut a debreceni, kettőt pedig a sárospataki ref. főiskola tanintatás végett, Czelder misionarius kértére közelebb felfogadott. Az illetők, iskola bevégezte után tartoznak születésük helyére visszamenni, hogy a vallást és tudományt távol lakó rokonaiak közt magyar nyelven hirdessék.

— (A lembergi zsidó község) elhatározta, hogy népiszkolába a lengyel nyelvet viszi be.

## Közintézetek, egyletek.

— (A m. tud. akadémia) szépirodalmi és nyelvészeti osztályának 21-én tartott ülésén Budenz tartott felolvasást azon szavak felett, melyek a fim nyelvben esőközjelennek; továbbá bírálta Köllenek egy cikkét, mely e címmel: „Megjegyzések a szám-etymológia” felett a göttingai „Nachrichten”-ben jelent meg. Kölle hosszabb ideig mint misionárius Afrikában tartózkodott és az afrikai nyelvek ősmertetésével szép érdemeket szerzett magának. Az említett cikkben azonban, melyben a török számneveket akarta fejtegetni, mint Budenz kimutatta, több tudatlanságot mint nyelvészeti tudományt árult el.

— (Az orsz. képzőművészeti társulat) e hó 15-diki rendes ülésében az irodalmi és művészeti tulajdonjogról szóló törvényjavaslat megvitatásával foglalkozott, s illetőleg megállapította azon módozásokat, melyeket a törvényjavaslata nézve a társulat a miniszteriumnál kérelmezni fog. Ezeknek végleges szerkesztése s a miniszteriumhoz való fölterjesztésével Gregus Agost, Perlaky Kálmán és Ráth György urak bíztak meg.

— (Nemzeti színházi nyugdíjintézet) A nemzeti színházi nyugdíjintézet az évi 3000 frtra menő szükségletének pótlására Kégl Julia urnó 20 frtot, gróf Almásy Kálmán 6 méltósága 1 db. 100 flos földteremtésití könyvnylt kegykedett adományozni, a mért fogadják a tisztelt adományozók az intézet kormányzó választmányának őszinte köszönetét. Ez évi szükséglet fedezésére a multkor közzétett kegyes adományokkal együtt bejött ez ideig összesen 1340 ft. Pest, oktober 13-án 1867. Feleki Miklós, vál. jegyző. — E nemes irányu intézetet melegen ajánljuk honfitársaink pártfogásába.

— (Gazdasági egylet) alakult Almáson Bács-megyében, melynek célja szaklapok és könyvek megszerzése, a felmerülő újításokkal kísérletek tétele, és a melyek sikerülnek, azoknak általános alkalmazása. Az egyletnek egyelőre 50 tagja van.

— (Honvédegyletek gyűlései) Az aradi egylet nov. 1-től 5-ig igazoló — a hontmegyei nov. 11-kén Ipolysághon rendez, — az abaujmegyei okt. 23-án Kassán rendezkivül, — a kolozsvári és kolozsmegyei okt. 10-től nov. 4-ig igazoló gyűlést tart.

## Ipar, gazdaság, kereskedés.

— (A kereskedelemügyi miniszterium) három fő- és ismét több alosztályból és egy elnöki irodából áll, mint következők: I. főosztály a földmívelés; a) alosztály a mezőgazdaság, b) alosztály az állattenyésztés; II. főosztály az ipar; a) alosztály a kéz- és műipar, b) alosztály a bányaiipar; III. főosztály a kereskedelem; a) alosztály a vámügy, b) alosztály a postaügy, c) alosztály a táviradügy, d) alosztály a kereskedelemügyi (hitel- és biztosító-) intézetek, egyszakosok, e) alosztály a statisztika.

— (A pesti vízvezeték-társulat), miután a vízvezeték a város maga építi ki, fölöszt. A társulat még 2000 frtal rendelkezett, melyet a város hatóságának adott át, hogy abból közkutat állíttasson.

— (A magyar szesziparosok) emlékiratot szándékoznak benyújtani a magyar pénzügyminiszteriumhoz, melyben hathatós érvekkel azt tántetik ki, hogy a szeszadó cseleszerű rendezése e fontos hazai iparra nézve életkérdés. A nagyszámú aláíratok tehát azt kérik, hogy a kiállításba helyezett új rendezés előtt a miniszterium egy enquétét hívjon egybe, s annak véleményezését fogadjja alapul az új rendszerre nézve.

— (Az idei nagy termékenység) egyik bizonyítékul írja egy helybeli lap, hogy az államasutársaság egyedül 700,000 mázsa szilvaaszalványt szállított külföldre.

— (Maros-Vásárhelyt) régóta fennáll a ref. főiskola nyomdája; ez látta el nyomtatványokkal a székiyföldet Háromszékig, át Brassó-Tavaly egy magán nyomda is létesült M.-Vásárhelyen, mely nagy versenyt támasztott az oskolának. Most az oskola azt is megvette. Ezt jelentvén, egyszersmind tudatja az előjáróság, hogy mindennemű nyomtatványokat a legjutányosabb áron és teljes csinnal fog kiállítani.

## Közlekedés.

— (A közlekedési miniszterium) a magyar gőzhajózási-társaság kérdésére f. é. oktober 2-án kelt rendeletével kinyilatkozta, hogy „míg a magyar törvényhozás a hajózási ügyekben intézkedni nem fog, minden a dunai hajózási illető ügyek, az 1857. évi nov. 7-én létrejött dunahajózási okmány határozatai és megállapodásai szerint intézendők; hogy tehát a m. gőzhajó-társaság igazgatósága, a gőzhajózás körébe eső eljárásainál, a mondott okmány utasításait, és az annak kapcsában megjelent pótiszabványokat tartsa szem előtt mindaddig míg a magyar kormány e részbeni előterjesztési törvényhozással elfogadva, s szentesítve nem lesznek.”

— (A közlekedési miniszterium) előtt fekvő statisztikai kimutatóokból kitűnik, mily haszna lesz a pest-egronádi csatornának már csak buzaállítás dolgában is. Ezenkint 160 nagyobb és 300 kisebb hajó utját véve föl, s így 1380 fordulót számítva 4 ezer méteréjével, 5,520 ezer mérő gabona lesz itt szállítható. Vasuton eddig 2,480 ezer mérőt szállítottak.

— (A közlekedési miniszterium) Boros Frigyes mérnököt bízta meg a duna-tiszai csatorna előmunkálataival.

# Melléklet a Vasárnapi Ujság 43-ik számához 1867.

## Mi ujság?

— (Ő Felsége) f. hó 21-dikén d. e. 10 órakor utazott el a penzengi indóházból Párisba. Ő Felsége szintegy, mint a kíséret összes tagjai polgári öltönyt viseltek. Ő felségével utaznak Lajos Viktor és Károly Lajos főherczek, valamint b. Beust birodalmi kancellár és gr. Andrásy Gyula miniszterelnök. Az indóháznál nagyszámú közönség volt összegyűlve, mely lelkesen éltető Ő Felségét.

— (O Felsége) Páris felől menvén 22-én Oosban találkozt a porosz királylyal; tiz percnyi szives beszélgetés után elváltak. Franciaországban nagy lelkesedéssel fogadták; párisi bevonulástól következő távirat értesít: „Páris, okt. 23. Az ausztriai császár ma délután 2 órakor érkezett ide, s a pályafőnél Napoleon császár által a legszívesebben fogadtatott. Az innen kiindult kocsi elsőjében a két uralkodó, a másodikkban a főherczek és a harmadikkban Andrásy és Beust. Az uralkodók utjokban mindenütt megszámláthatlan sokaság által a legelőnkben üdvözöltetk. A boulevardokon, a Place Concordin, a Champs Elysées-en katonaság képezett sorfalat. A bevonulásnak pompás idő kedvezett, s ez ünnepegy emelésére több palota és ház zászlókkal ékesítetett.”

— (Ő Felsége) egy szobor leleplezési ünnepélynél közelebbről tüntető lelkesedéssel fogadta a bécsi népa, mért a püspökök feliratát visszautasítá.

— (Tisza Kálmán beigtatása) a dunántúli hely. hiv. egyházkerület főgondnoki hivatalába, f. hó 22-én, egyszerű, de megható ünnepegyességgel ment végbe Komáromban. Az új főgondnok, a tiszai és dunáninneni egyházkerületek küldött-segével együtt, 21-én délben érkezett az új-szónyi vasut-állomásra, hol a komárom-városi díszes banderiumtól és az egyházkerület küldöttségétől ügögdattat s lelkesen üdvözöltetk. Komárom város nemzeti lobogókkal ékítve, nagy lelkesedéssel fogadta az érkezőt. Délután 3 órakor szívesen ebéd volt, melynek végeztével az üdvözölő küldöttségeket fogadta az új főgondnok. — 22-kén reggel, a templomban, a köz ismeniteselet végezte után történt maga a beigtatás. Az őz superintendens Nagy Mihály szívélyes üdvözölő beszéde után, az esküt letevén Tisza Kálmán tartotta nagy horderejű és hatású székfoglaló beszédét, melyre az egyházkerület nevében Beóthy Zsigmond világi főjegyző válaszolt. A beszédek kinyomtatása elhatározatott. A megalakult gyűlés ezután saját egyházai ügyei fölötti tanácskozára tört át, a superintendens és főgondnok kettős elnöklete alatt. Ülés végeztével az ünnepegyes közebe, mely, mint az előző napi is, lelkes fölköszöntésekben gazdag volt. — Tisza Kálmán, az országos ilélek miatt, 23-kán a küldöttségekkel együtt visszatért Pestre.

## Adakozások Pákh Albert síremlékére.

XXIII. közlés. A „Vasárnapi Ujság” szerkesztőségéhez beküldettek:  
Dengelegról Tóttassy Mária által: (Tóttassy Mari 20 kr. Ujvári Károly 10 kr. Ujvári Leontin 10 kr. N. N. 10 kr. G. B. 10 kr. Sz. K. 10 kr. K. I. I. D. 10 kr. Petőcz K. 10 kr. Bíró Vince 1 ft. 10 kr. Gaál Ilona 10 kr. P. V. 10 kr. Tóttassy Irén 20 kr.) össz. 2 ft. 40 kr. — Sió-Marosról Orozsi József 30 kr. — Sistaróvtról Krivácsy Elek 40 kr. — Saczáról Rusbárcsy Endre 1 ft. — Nagy-Atádrol Szecsey István által: (Müller Nándor 20 kr. Jancsics Antal 20 kr. Farkas János 20 kr. Simon Péter 20 kr. Kiszaszondi Antal 20 kr. Szecsey Erzsébet 10 kr. Szecsey Eszter 20 kr. Szecsey István 30 kr.) össz. 1 ft. 60 kr. — Tasnád-Szántórol Bölöni Pálné 1 ft. — Debreczenből ifj. Csáthy Károly által a V. U. tiz előfizetője 1 ft. — Pestrol Feleki Miklós által: (Feleki Miklós 20 kr. Feleki-Munkácsy Flóra 20 kr. Feleki József 20 kr. Feleki Bandi 20 kr. Feleki Pali 20 kr.) össz. 1 ft.

— (A XXIII-ik közlés összege 8 ft. 70 kr. Az I—XXII-ik közléssel együtt begyűlt eddig összesen 1233 ft. 30 kr. 7 db. ezüst huszase és egy db. bajor tallér.

## Nemzeti színház.

Péntek, okt. 18. „Tündér újjak.” Vigjáték 5 felv. Irta Scribe; ford. Feleki.  
Szombat, okt. 19. „Büvös vadász.” Opera 4 felv. Zenéjét szerz. Weber.  
Vasárnap, okt. 20. „Gyöngéd rokonok.” Vigjáték 3 felv. Irta Benedek; ford. Radnótfly.  
Hétfo, okt. 21. „Régi dal regg gyallólégről.” Színmű 5 felv. Irta Rákossy Jenő.

igazolni sziveskedjék a kézirat hitelességét. Ez meg is történt. A dalok azonban még egy ideig aligha kerülnek nyilvánossággá elé.

— (Demjén László) kolozsvári könyvkereskedő egy hangjegy-gyűjteményt állított össze királyné Ő Felsége számára. Erre vonatkozólag a következő levelet kapta: „T. cz. Demjén László urnak, Kolozsvárt. Uraságnodnak f. évi szeptemb. 24-ről hozzám czimzett abbeli megkeresésére, hogy egy, uraság által összegyűjtött hangjegy-gyűjteményt Felséges királynéknak el juttatnék, van szerencsem urasággal tudatni, miszerint az érintett gyűjteményt Felséges asszonyunknak a gödöllői kastélyban levő Ehrbar-féle zongoráján helyeztem el. Budán, okt. 8. 1867. Lónyay.”

— (Udvari szállító.) A váci-utczában levő Alter és Kiss-féle dívatkereskedés czég is udvari szállító-czimet nyert. A czég tulajdonosai e czimre kifejező arany-betűkkel és magyar czimerrel ellátott táblát helyeztek kereskedésük fölé. A váci-utczában tehát már két ily udvari kereskedés van.

— (Patti Adelina), a híres énekeső, legújabb hírek szerint Donner Gusztávhöz, a jeles francia képrajzolóhoz megy nőül.

— (Finnországból) ez idén is volt egy tudós vendégünk Donner Gyula személyében, ki többek közt abban is munkált ittmulatása alatt, hogy a helsingfors-i finn, meg a Kisludytársaság között szintoly csereviszony létesítését készítse elő, minő a belgrádi szerb meg a Kisludytársaság között már egy év óta fennáll.

— (Napoleon herczeg) hírszerint látogatást fog tenni Budán a királyi udvarnál.

— (A pesti ősi lövészenek) második napján, 22-ikén, feltűnőleg csekély közönség volt jelen; nyertek: I. kísérleti verseny 100 arany díját hg. Eszterházy Pál „Kárpátja”-ja, II. Kladrugi díjat (1000 ft.) gr. Kegelewich István „D’ Artagnan”-ja, III. Ritter díjat (300 ar.) Eszterházy Miklós „Strizel”-je, IV. Eladó verseny-díjat (100 fr.) Hunyadi József „Rubicon”-ja, V. Gátverseny-díjt (400 fr.) gr. Károlyi Gyula „Sympathie”-ja. Ez utóbbin urlovarok szerepeltek; közülök gr. Eszterházy Miklós lebukott, de sérülést nem szenvedett.

Kedd, okt. 22. „Alvajdó.” Opera 3 felv. Zenéjét szerz. Bellini.  
Szerda, okt. 23. „Benoiton család.” Vigjáték 5 felv. Irta Sardou; ford. Szerdahelyi.  
Csütörtök, okt. 24. „Lalla Roukh.” Opera 2 felv. Zenéjét szerz. David Felicien.

## Szerkesztői mondanivaló.

— D. Viktor. A „Temetőben” haladást mutat. Kevés változtatással közölhető volna.

— G. M. „Ugy remegek...” A remegés nem jó bátorító a versírásra. Nem tartjuk közlésre méltónak.

— V. Gy. A tündérelőnyök nem oly bájosak, sem oly könnyedek, mint ily légi alakoknak lenni kellene.

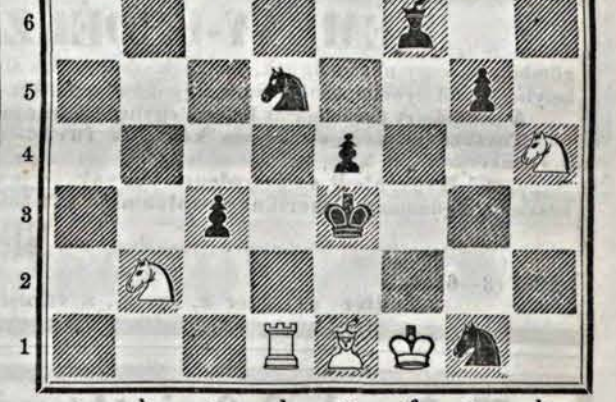
— Pest. G. K. Igaza van kedgednek. A zsidó eskü-minta Verbőczy végén toldalékul megtalálható; nemcsak az őn által idézett műben, hanem a H. T. könyvnek a magyar akadémia által kiadott jeles magyar fordításában is. Alig lehetne azt, hogy a lapok által közzétett eset való lehetne. De ha az lett volna is, reméljük többé nem fog előfordulni, megcsesketni ne tudjanak.

— Szent-Jobb B. A Igen sajnáljuk a lap rendetlen járását. Kiadó-hivatalunk azonban fölvilágosított, hogy a példány rendszeren elküldetik Nagy-Váradra, mint választó postfára, és onnan kellete pontosan szállítattatja tovább. A rendtelenség valószínűleg ott van.

— Körösladány. P. K. h. jegyző urnak. A kérdéses 10 ft. csak okt. 21-kén érkezett hozzánk; a lapok azonnal utnak indítottak. (Kiadó-hivatal.)

## SAKKJÁTÉK.

413-dik sz. f. — Gold Samutól, (Osztopán).



Világos indul, s 2-ik lépésre matot mond.

79-dik számú játszma. — A párisi világlki-állítási tornából.

(Kölich J.) Világos.	(Loyd S.) Sötét.	(Kölich J.) Világos.	(Loyd S.) Sötét.
1. e2—e4	f7—e5	15. f2—f4	He5—g6
2. Hg1—f3	Hb5—c6	16. Hb1—a3	Fb6—c7
3. Ff1—c4	Ff8—c5	17. Ha3—c2	f7—f5
4. b2—b4	Fc5—b4	18. Fc2—c4	Kg8—h8
5. c2—c3	Fb4—c5	19. e4—e5	Vd6—d8
6. 0—0	Fc5—b6	20. He2—d4	Vd8—c8
7. d2—d4	fd7—d6	21. Fe1—a3	b7—b5
8. d4—e5	Fd8—g4	22. Fa3—e7	Hg6—e7
9. e5—d6	Fg4—f3	23. Hd4—e6	He7—e6
10. Vd1—f3	He6—e5	24. Fe4—b3	Bf8—e8
11. Fe4—b5+	c7—e6	25. He6—c7	Vc8—c7
12. Vf3—g3	Vd6—d6	26. Vg3—g3	h7—g6
13. Fb5—e2	Hg8—e7	27. Bf1—f3	s két húzásra mattot mond.
14. Kgl—h1	0—0		

Melléklet: Előfizetési felhívás a „Népiszkolai Könyvtár”-ra és Seefelner J. L. papir-, író-, rajz- és festőszerek árjegyzéke.

## TARTALOM.

Tisza Kálmán (arckép). — Az őz bucsúzik — Istené ügyem! — Vándorlásaim s élményeim Persiában (két képpel). — A fritsi várkastély — (két képpel). — A rokkantak palotája Párisban. — Víziradás Ausztráliában. — Egyveleg. — Tárház: Irodalom és művészet. — Egyház és iskola. — Közintézetek, egyletek. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Közlekedés. — Mi ujság? — Adakozások Pákh Albert síremlékére. — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Felölös szerkesztő: Nagy Miklós.

## HETI-NAPTAR.

Hónap-és hetinap	Katholikus és protestáns naptár	Görög-orosz naptár	Izraeliták naptára	N a p			H o l d		
				hossza	kél	nyug.	hossza	kél	nyug.
Okt.—November									
27 Vasár.	F 20 Sabina	F 19 Szabina	15 A 19 Lucius	28 Abírám	t. p.	6. p.	6. p.	6. p.	6. p.
28 Hétfő	Simon és Juda	Simon, Juda	16 Longinus	29	213 34	6 36	4 50	212 25	6 12
29 Kedd	Zenobius, Narez	Narezsz	17 Onésis	30 Roschod.	214 34	6 38	4 49	225 14	7 18
30 Szerda	Alfonz, Klaud.	Klaudia	18 Luksa prof.	1 Marches.	215 34	6 40	4 47	237 49	8 18
31 Csüt.	Farkas püsp.	R. Refor. eml.	19 Joél evf.	2 Abadon	216 34	6 42	4 44	262 20	10 16
1 Pént.	Mindszentnap.	Mindszent nap.	20 Arthemius	3 Ieha	218 34	6 43	4 43	274 19	regg. este
2 Szom.	Halottak emléke.	Halottak n.	21 Hilarion	4 S. Lech.	219				

# H I R D E T É S E K.

Egész ujonnan és gondosan rendezett

## thea- és rum-tárát

ajánlja legjutányosb áron

### EMRESZ KÁROLY

fűszeráru-, csemege-, bel- és külföldi borkereskedése

„AZ ARANY OROSZLÁNHOZ“

Pesten, váci-utcában 1. szám, a zsidó-utca szejletén.

A vidékről az öslet 1/4 részének előleges beküldésével érkező megrendelést pontosan és azonnal teljesítem utánvét mellett. 2301 (1-3)

### Gyümölcs-fák.

Néhai Klausz Gábor kis-tétényi kertjéből a legjobb fajok: an megrendelhetők Liedemann Frigyes ur irodájában Pesten, mátsa-utca 2-ik szám, továbbá Schmidt János orvostudornál Budán, halászfürdő 77. szám alatt, ugy szinte Zaher és Szakmár Kassán, Spuller Ferencz Miskolcon, végre Posort János uraknál Debreczenben.

Őszi és őszi-nyári barack 2-3 éves, nemkülönbözten körte 2, 3 és 4 évesek, darabja 21, 30, 36 kr.

Alma 2, 3, 4 és 5 évesek, darabja 20, 26, 32, 38 kr.

Az említett gyümölcs-ültvények, ha a fajtaválasztás a kertészre bízatik darabonként 4 krajczárral olcsóbban számítatnak.

Dio 2-3 éves, darabja 12, 16 kr. — Mandula 2-3 éves 10, 14 kr.

Ugyisze mána, tíz darab 45 kr., eper 20 darab 30 kr., 100 darab 1 ft. 40 kr., hollandi spárga-gyökér, 2 éves, 100 darab 75 kr., 3 éves 1 ft., végre gyökere szőlő, 2 éves, 100 darab 2 ft.

Bérmentes felszólításra a katalogus azonnal megküldetik. Dr. Schmidt János, 2295 (2-3) e kert intézője.

Víz által légzárolt

### SZOBA-ÜRSZÉKEK,

melyek által a bűz tökéletesen elzáratik, darabja 5 ft., lakozott 8 ft., csinos szerkesztésű finoman lakkozva 15 ft.

Készletek, melyek minden árnyékszékhez alkalmazhatók, s mely által a légvonal és bűz tökéletesen eltávolítható, darabja 8 ft. Mindeket tárgyat illetőleg egy kir. szabadalommal ruháztattam fel.

Egészen teljes és díszes Angles-ek vistaróval, porcellán-összeállított erős horgany-érezből szilárd gépezettel, fémalkattal együtt, minden házi árnyékszékhez könnyen alkalmazható, helyben általában állólívva egyévi jótállás mellett 30 ft. Mustrák mindenkor készen tartatnak.

Ezerszeresen megpróbált, általam feltalált és szabadalmazott

### KEMÉNY-FEDÉLZETEK,

gömbölyűk vagy négyzetűek, melynek alkalmazása által a fűt a konyhából a lak-helyiségekbe nyomtatlanul eltűnik, egy darab ára 10 ft.

A pakolásért darabonként ládával együtt 1 forint számítatik.

Továbbá folytonosan készen kaphatók fürdő- és ülőkádak a legerősebb horganyérezből.

Moderateur és petroleum lámpák nagy választékban, valamint nagy készlet a legfinomabb amerikai petróleumból, a lehető legjutányosb árral.

### MIKSITS KÁROLY,

bádogos-mester. 2267 (3-6) Raktár: rózsater 2. sz. a., a varoshaza mögött.

### Műfogak 3 forintjával s feljebb

(jótállás mellett).

Légnyomás által tartott fogorok (Luftdruck-Gebisse) műszajpadok stb. arany vagy vulcanitból rugó s kapocs nélkül a legújabb amerikai módszerrel, természetesen a legjutányosb áron készíttetnek, továbbá régi az idő által hasznavehetlenné vált szájdarabok kaucsukba foglaltatnak, s teljes újja alakítás után fájdalom nélkül a szájba helyeznek.

Fogak arannyal és más tömőanyaggal plombiroztatnak, fogfájdalmak eltávolítása nélkül gyökeresen gyógyítatnak, valamint mindennemű fogműtétet a legnagyobb kimondott eszközökkel.

Több évi gyakorlat, melyet nál nevezett Páris, London s Bécsben, mint segédorvos szerzett, képeztik, az előhalált foggyógyászat és fogművészet terén minden e nembeni igényeknek a legkielégítőbben megfelelnek.

### VIDÉKY F., orvos és fogorvos.

Pesten, rózsater 3. sz. a., Gyurkovits-féle házban. Rendel: naponta 9-5-ig. Ugyanott igen kitünő szájszív és fogpor kapható. 2297 (1-4)

### 100 egészen új eredeti felköszöntés.

Épen most jelent meg és Hartleben és társai könyvkereskedésben Pesten, (váci-utca 17-ik sz. a.), valamint minden más könyvtárban is kapható:

### Kiért üritsük a pohárt? Száz felköszöntés versben és prózában. Irtá az ország kortese.

Ára képes borítékba fűzve 60 kr. Bérmentesítve, ara előleges megküldése mellett 65

Jelen új kiadás, mindennemű társaséleti mozzanatokra igazi magyar zamatú talpraesett felköszöntéseket tartalmaz. Ezeknek minőségére nézve kezeséget nyújt szerzőnek oly rövid idő alatt népszerűvé lett nevé, gazdaságának előtűntetésére nézve pedig ime közlőjük tartalom-jegyzékét:

- I. Felköszöntések egyesekre díszkomak alkalmával (18 darab).
- II. Felköszöntések egyletekre (9 db).
- III. Felköszöntések családi ünnepélyeken (18 darab).
- IV. Felköszöntések különféle alkalomokra (24 darab).
- V. Trefás felköszöntések (9 darab).
- VI. Rövid pohárköszöntések (22 darab).

100 egészen új eredeti felköszöntések. 2282 (2-6)

### Tanno-Glycerin-hajbalzsam.

Egyedül hasznos hajnövesztő szer — melynek két — legfőbb három héti használata után a haj többé ki nem hull, hanem növelese előmozdítottik — A kárteknő pikkelyképződés e szerre elenyész, s a haj líkép a megöszüléstől is oltalmazza leped. — Poatos használati utasítás mellett, ára egy kis flakának 50 kr. — egy nagyobbknak 1 ft. osztr. ért. 2274 (3-8)

### Jod-Glycerin-szappany.

Ezen megbízható szer ajánlató: golyva, mi legy-dacok, lörkútegek és sómor bajoknál, valamint mandolák megduzzása és kemény-dese ellen stb., ugyanitt ott, a mely esetekben az iblany és későbbiek orvosi rendelvények szeriat különleg — rendeltetnek — Egy kisebb adagnak ára 50 kr., egy nagyobbknak 1 ft. osztr. ért. Egyes darabok csomagolásért 20 kr. számítatik. Kapható: Wittkovics Janos gyógyszerésznél Selmeczbányán.

### 5 font jóféle s tisztázású

### kávé csak 2 ft. 80 kr.

5 font

- Portorico-kávé . . . 3 ft. 40 kr.
- Arany-Java-kávé . . . 3 „ 80 „
- Laguayra-kávé . . . 4 „ „
- Plant-Ceylon kávé . . . 4 ft. 25 kr.
- Cuba-kávé egész finom . . . 4 „ 50 „
- Gyöngy-kávé egész finom . . . 4 „ 75 „

Brasíliai rum, egy pint 1 ft., legfinomabb jamaikai-rum, Pecco-virág-és Souchong-thea, sardínák, mustár és sajt-félék a legjutányosb áron kaphatók Pesten, Bauhofer és Jarmay-nál, a két szercesen-és Laudon-utca szejletén, 11-dik szám alatt.

Vidéki megrendelések a pénzösszeg beküldése vagy utánvét mellett a leggyorsabban eszközöltenek. 2283 (2-12)

Bemenet a két szercesen-utczában a váci-utról a marokkói házzal szemközt.

### Altesti sérven szenvedőknek.

Levélkivonatok Sturzenegger Gottliebnek Herisában, Appenzell kantonban, Sveiczbán.

Két év óta kettős lágyéksérven szenvedek, mely nekem hébekorban iszonyatos fájdalmakat okozott. Ön kitünő két köcsög sérvkenőse, melyet f. évi január 10-én kaptam, oly hathatósan bizonyult be, hogy most már fájdalmakat nem érek s a sérv is csaknem elenyészettnek tekinthető s mondomat úgy érzem magam, mintha újra születtem volna. Elővigyázat tekintetéből mégis kérem önt, miután a gyógyítást tökéletesen befeljezni akarom, küldjön nekem sérvkenősből ismét 2 köcsöggel. Treptow, a Rega mellett, Pomerania febr. 27-én 1867. C. G. pék-tanonoz.

Örömmel ragadok tollat, hogy önnek megirhassam, hogy ön, istenek hála! sérvkenőse által 16 éven át tartó fájdalmimból tökéletesen kigyógyított. Ezért ezerszeres köszönettel tartozom. Az Isten s ég ádása vegye önt körül, mert ön azt megérdemelte. Bár embertársaimnak tudtára adhatnám, kik sérvbajokban szenvednek, bizonyára megtenném, hogy Sturzenegger kitünő sérvkenőset vegyek használatba. F. H. Constant, Junius 29. 1867.

E kitünő s egyáltalában semmi ártalmas anyagot magában nem foglaló sérvkenőse reggel s este egyszerűen b. áz. ültetik, a gyógyulás bekövetkezik a nélkül, hogy kellemetlenséget vagy gyalulást okozna. Egyedül megrendelhető köcsögszáma 3 ft. 20 kr. a. ért. Pesten Formagyl F. gyógyszerésznél által, Szechenyi sétány 26. sz. a., és Bécsben Weiss Josef gyógyszerésznél zum Mohren 44. sz. a., unter den Tuchlauben. — Zagrabban Haribach Zeigmond gyógyszerész. — Temesvárt Quiriny A. városi gyógyszerierában.

Tisztelt ur! Van szerencsem önt tisztelettel kérni, küldjön betegem számára kitünő sérvkenősből ismét 7 köcsöggel s pedig 2 köcsöggel a gyengébb, s 5 köcsöggel az erősebb felől. Az eddig öntől kapott adagok a suha nem reményelt eredményhez vezettek, következésképp ön által a szenvedés emberiség javára oly szer akkottartott, mely nemcsak minden theoriát felülmul, hanem minden altesti sérven szenved emberbarátok ön irányában ádással s őszinte köszönettel tartoznak. — Stendnitz-Siegenderf, Porosz Sziléziában. Haynau kerületben, július 31-én 1867. 2289 (4-7)

# Ajánlatraméltó minden háztartáshoz!

Legkittünőbb

## FŐZŐEDÉNYEK



2277 (2-4)

### Forstinger Albert M.,

házigazdaság s konyhaeszközök első raktára Pesten, Dorottya-utca, Warmudvar. Használati utasítások s képes árjegyzékek ingyen szolgáltatnak.

besemeri aczélemezéből, belsőleg kettősen czinezve, u. m. fazékok, rézserpenyők, süttőserpenyők, hal- és spárgasütők, burgonya- és borsófőzők, coteletröstélyek, gőzkasserollok, puddingformák, hóverőstők stb.

A tejgazdasághoz: tejvedrek zárral 1-20 pintre, tejmedencék, tejfőzők, tejszítók, tejszűrők és fűzőzökalanak stb.

Vendéglőházaknak: Bainmari-tálczák, Bainmari-fazékok, kasserolok és platfondok szárnynyelekkel stb.; ajánlja nagy választékban s jutányos áron.

### ZSEBKENDŐKET

vászonból, tuoz. 5.50 krtól 15 ftig. batizstból „ 6.75 „ 30 „ szines darabja 1.15 „ 2.50 krig. Ajánl 2261 (3-8)

### TÜRSCH F.

Pesten, váci-utca a „nagy Kristóf“ mellett.

### Pezsgőbor

közvetlen Franciaországból behoza, vámmentesítve, ládákban 6 palackzával s feljebb a Champagne leghírneves gyáraiból, u. m.

Moët & Chandon a Epernay crémant rosé 2 ft. 50 kr.  
Napoleon grand vin a Ay crémant rosé 2 ft. 50 kr.  
A fentebbi fajokból 1/2 palackzokban 1 ft. 50 kr.

A pénzösszeg beküldése vagy utánvét mellett alulirottal megrendelhető. A pakolás ingyen. 20 palackzok vételnél 5% engedtetik. 2289 (2-50)

### Alexander Floch,

in Wien, Ober-Dobling Nr. 28.

### FISCHER GUSZTÁV

színházter, kereskedelmi banképület Pesten. ajánlja a legjutányosb szabott árak mellett egy bőven ellátott raktárt a legújabb divatu

### NOI-ÖLTÖNY-DISZITMÉNYEKET MINDEN ÉVSZAKRA

mindennemű szalagok, gombok, kötő- és varró angol czérnák, kötő, himző, fénylő és berlini pamutok, varró és trama selymek, ispahán, harras, nemkülönbözten fehér és szines organin, mousseline, mouls, battist-clair, perkaül, túllanglais, gyapot és czérna-csipkéket, továbbá gazdag raktárát

függönytartóknak, tűkőrbjotóknak, esőngetyűhuzóknak, csillárzsinórok, függönyen, léoni arany és ezüst-csipkék, bojtok, továbbá mindennemű butor-, kecsi- és katonai paszomány-arukat, valamint minden ezen ágat illető tárgyakat nagyban és kicsinyben. Szintügy található itt egy bő raktár mindennemű belés és halcsont. Megrendeléseket — a pénz előleges felküldése vagy utánvét mellett gyorsan és pontosan teljesítünk. 2286 (2-20)

### FÜGGÖNYÖK.

Legnagyobb és legelősebb gyári raktára mindennemű függönyöknek található a

### Pfob Ferencz-féle

csász. kir. szabadalmazott gyapot áru esipke-, himzés- és gyári raktárban Pest, váci-utca 1-ső szám, a városház-ter sarkán. Ugyanott függönyök tisztítása és igazítása is vállaltatik el. 2279 (4-4)

### SZEGEDEN

új könyv-, mű-, hangjegy-, író-, rajzser- és antiqvar-kereskedés!

Van szerencsem a t. cz. helybeli és vidéki közönséggel tudatni, hogy helyben a már fenálló kölesönkönyvtáramon kívül egy

### könyv-, mű-, hangjegy-, író- és rajzser-, antiqvar-könyvkereskedést

is nyitottam.

Kölesönkönyvtáram fenállása óta, teljes meggyőződésből állithatom, egy jó szervezett könyvtár kiérdemelt hírenek örvend és most könyvkereskedéssel, mely az oskola-utczában Fruma fele házában létezik, összeköttetvén, azt eszentül is egy mint eddig, az irodalom legújabb és legjobb termékeivel bővíteni és a t. cz. olvasóközönség minden igényeinek tökéletesen megfelelni el nem mulasztandom.

Könyvkereskedésem számára hetenkint 2-3-szor érkeznek küldemények, melyek az általános, de főképp a magyar és német irodalom legújabb termékeit tartalmazák; és valamint a tudományos irodalom minden ágaira, úgy az iskolai könyvekre is a legnagyobb gond lesz fordítva.

Hangjegykereskedésem a leggazdaságosb választékban készletben fog tartani mindennemű theoretikus mű-ek, tankönyveket és iskolákat, nem kevésbbé klasszikus és modern zeneműveket minden hangszerre és minden jelés-írnyban. Személyes vagy levélbeli megrendelések izületben neten-készletben nem levő könyvek vagy zeneművekre, leggyorsabban és minden porto-felzárulással nélkül fognak végrehajtatni, s megérkeztek után a t. cz. megrendelőnek a kívánt uton átszolgáltatnak.

Írószerekből, a kül- és belföldi legnevezetesebb gyárral levő áru- és készletben nem nélkül fogva mindig a legjobbat, legnagyobb választékban készletben tartok és kaphatók nálam mindennemű papirok, írónok, réztoll, presztivász, tinta stb., valamint mindennemű nyomtatványok, ugyanint: vasut-, gőzhajó-, országos-és postafuvarlevelek, kötelezvények, ügyvédi és általános meghatalmazások, számlák, utalványok és váltók a lehető legjutányosb áron.

Különösen ajánlom gazdagon felszerelt raktármarat minden nagyúgyú vonalozott ázleti-jegyzékekben a legjutányosabb gyári áron. Ebbeli megrendelések is leggyorsabban és mindig kívánat szerint fognak véghez vitetüi. Végre bátor vagyok tetemes

### antiqvar könyvkészletemet,

mely már most is az irodalom minden ágából — magyar-, német-, francia-, angol-, olasz-, latin-és görög műveket tartalmaz, a t. cz. közönség figyelmébe ajánlani. A művek egyenkint vagy, mint egész szakkönyvekben rendkívül jutányos áron adnak el. De szinte veszek is egyes műveket, valamint egész könyvtárakat készpénzért. Utaztetem a t. cz. helybeli és vidéki közönségnek ajánlja, vagyok Szeged, május hóban 1867. legnagyobb tiszteltettel

### Traub B.

2142 (5-6)

2280 **Legelőcsöb** (2-3) Színes és fehér

# FÜGGÖNYÖK!! ALSÓ-SZOKNYÁK.

Nagy választékban, egy ablakra 4 ft., 4 ft. 80 kr., 5 ft., 18 forintig.

Mindennemű új szabásu **krinolinok.**

Határozott gyári áron ajánlatnak.

Elfogadnak pedig, csipke-függönyöket, egy ablakra tisztítva, kijavítva és házhöz küldve 70 krétt.

**FIGLER ANTAL és TARSÁ,**  
csipke és hímzések gyári raktárban Pesten, színház-tér, a régi német színház-épület, Deák Ferenc-utca szarkán.

Nagybani eladás. **Dietrich és Gottschlig** Részletbeni eladás.

első pesti

## thea és rum-raktára

a „thea növényhez“

Pest, belváros kigyóter, gf. Teleki-féle házban,

ajánlja mindennemű chinai és chinai-orosz-theával ellátott legnagyobb raktárát; finom és legfinomabb minőségű fehér és barna jamaica rumot, cognac és arrakot; finom francia, belga és hollandi likőröket, spanyolbor és pezsgőborokat; francia, schweizeri s ausztriai chocholatét, valódi angol thea-süteményeket stb., azon biztosítás mellett: miszerint azon bizalmat, melyet eddig a nagyérdemű közönség részéről kiérdemelni szerencsés volt, — a jövőre nézve is tántoríthatlan szilárdsággal megőrizni föfeladata leend.

1 pint brasíliai rum ára üveggel együtt 1 ft.

Az árucikkek tisztá izléseért jótállás biztosítatik, — mert a theák nincsenek kitéve a különféle fűszerek, sajt, hering, petroleum stb. ártalmas kipárolgásainak, mint a csemegekereskedésekben.

Levélbeli megrendelések, az árucikkek értékével felérő összegig postai vagy vasuti utánvét mellett gyorsan és pontosan eszközöltetnek. — Teljes árjegyzékek, kívánatra bérmentesítve küldetnek meg. 2302 (1-0)

**KOHN PHILIPPE** dícséretesen ismert

## ÓRA-ÜZLETE

Pesten, Dorottya-utca 2. sz. a., mint Patek, Philippe és társa genfi hírneves órágyárosok tanítványa ajánlja kitünő, jó és olcsó óráit gazdag választékban 2 évi jótállás mellett, az alábbi árjegyzék szerint:

Ézüst henger-órák 4 köre . . . . . 10 ft.	Arany remontoir-órák hőlgyeknek . . . . . 85, 90, 110, 120, 135 ft.
„ rugóra . . . . . 12 „	„ horgony-órák 15 köre . . . . . 36 „
„ finom aranyfogláványal . . . . . 14 „	„ arany fődéllel . . . . . 45 „
„ hengeróra kettős fődéllel . . . . . 15 „	„ kristály üveggel . . . . . 58, 60 „
„ horgonyóra 15 köre . . . . . 16 „	„ kettős fődéllel . . . . . 18 „
„ finom, ezüstben nehéz 20, 22, 24 „	„ remontoir, sav. órák aranyban nehéz és arany fődéllel . . . . . 110, 120, 145, 175 „
„ angol horgony-órák kristály üveggel . . . . . 20, 22, 24, 26 „	„ Inga-órák, 8 naponkinti felhúzásra . . . . . 16, 20, 22, 24 „
„ remontoir-órák 26, 30, 36 és 40 „	„ óra és félóránkinti ütessel 28, 30, 32 „
Arany órák sz. hőlgyek számára 4-8 köre . . . . . 25, 30, 36 „	„ „ negyedóránkinti ütessel . . . . . 48, 50, 55 „
Sav. arany órák hőlgyeknek 8 köre . . . . . 40, 42, 45 „	„ Havi regulátorok . . . . . 30-32 „
Arany horgony-órák 15 köre 50, 55, 60 „	„ Ébresztők 5 ft., órával . . . . . 7 „

Vidéki megrendelések a pénzüszeg előleges beküldése vagy utánvét mellett, gyorsan és pontosan teljesítetnek.

Órák cserében is elfogadtatnak.

Kijavítások, saját szerkezettől szerzők és gépek segítségével, Genf, Brüssel és Paris leg hírneves órágyárakban 6 éven át szerzett tapasztalatok alapján 2 évi jótállás mellett, a legjobban eszközöltetnek a olcsórt számítatnak.

Órák, melyek nem tetszenek, kieserlétnek. 2300 (2-12)

Előfizetési felhívás

# MAGYAR UJSÁG

politikai napilapra.

Előfizetési feltételek:

Egy hóra . . . . . 1 ft. 50 kr.  
Két hóra (november—december) . . . . . 3 „

A pénzes levelek bérmentes küldése kérik.

A „Magyar Ujság“ kiadó-hivatala  
Pest, egyetem-utca 4-ik sz. alatt.

Titkos 2233 (8-12)

## betegségeket

még makacs és ádult bajokat is úgy kórodában, mint magán gyakorlat folytán több ezer betegnek legjobbnak bizonyult mód szerint, sokszor a nélkül, hogy a beteg hivatásában vagy életmódjában gátlólatnak, gyökerelesen, biztosan és gyorsan gyógyít

**Med. dr. Helfer Vilmos**  
Pest, király-utca 27. sz. Medetz-házban. 1-ső emelet, délelőtt 7-9-ig, délután 1-4 óráig.

Díjazott levelekre azonnal választolják, s kívánatra a gyógy-szerek is megküldetnek.

**Építkezési felhívás.**

A kolozsvári ev. ref. egyház Kolozsvártt a kül-magyar-utca elején, piacz-soron fekvő s kerttel a Szamosra rugó, ugynevezett „Liliom“ vendégfogadját előre megállapított terv szerint újabb szándékozván építetni, az építési költségek 33 (harminchárom ezer) forintba állapítottak meg. Vállalkozni kívánók, kik az építést saját költségükön a fogadónak több éven át szabad használatra s azon idő alatt az egyházi pénztárba évenként 600 (hatszáz) o. é. ft. fizetése mellett eszközölni hajlandók volnának, f. évi december 1-ig jelentkezzenek kolozsvári ref. lelkész, t. Szász Domokos úrnál, kinél a terv s az építési feltételek megtekinthetők. 2296 (1)

Kolozsvártt, 1867. aug. 28-án.  
Az ev. re. egyház képviselői közgyűléséből.

Ujonnan megnyitott raktára

## BRÜNNER TESTVÉREK

es. kir. szab.

## LÁMPA-GYÁRÁNAK

PESTEN,

uri-utca 2-dik szám, Trattner-Károlyi-féle házban, ajánlja a legbővebb választékban,

mindennemű petroleum- és ligroin-lámpáit;

legelőcsérűbb s legújabb díszes formákban,

a legelőcsöb gyári áron.

Ugyszinte petroleum- és ligroin-olajait legjobbnak minéműségben, a legelőcsöb árak mellett. 2271 (4-4)

## THEA és RUM

semkülönbön kitünő magyar, rajnai, bordeauxi borait, valódi francia pezsgőket, hollandi Anisette, Curaçao, Benedictinusok Liqueurje, valódi francia Cognac és francia szeszt (Franzbrantwein), tisztelettel ajánl

**Hollóssy Gyula,**  
Wurm-utca, Vogl-féle házban. 2272 (4-12)



Pest, november 3-án 1867.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft.  
Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. — Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. — Fél évre 3 ft.

Hirdetési díjak: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat illetőleg: Egy, négyszer hasábotott petit sor, vagy annak helye egyszeri ígatásnál 10 krba, háromszori vagy többszöri ígatásnál csak 7 krba számítatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdeményeket elfogad Bécsben: Oppelik Alajos, Wollzeile No. 22. és Hansenstein és Vogler, Wollzeile No. 9. — Bélyeg-díj külön minden ígatás után 30 ukr.

**Damjanics János.**  
(1804-1849.)

Az 1848-iki magyar szabadságharc legkiválóbb egyéniségeinek egyike Damjanics János honvéd-tábornok, a honvéd hadsereg legnépszerűbb hőse, kinek nevét s emlékezetét a gyász vég, mely érte, a martírság dicsőfényével vonta körül. Emlékét ugyan a szó szoros értelmében fölfrissíteni nincs szükség; de számos bajtársa s minden hazafi szívesen veendi, úgy hiszszük, részleteiből életrajzát, minő tudunkkal még eddig nem jelent meg az időszaki sajtó hasábjain.

Damjanics János 1804-ben született Stásán, a 2-dik bányási határörzezdében. Hadi szolgálatát a császári sereg 61-dik számú Rukavina gyalogezredében kezdte meg, melyben, daczára szabad-elviségének, fokokint századosi rangra emeltetett. Ily állásban találta őt az 1848-iki nagyszerű fordulat. Az ekkor Temesvártt állomásozott századost rendkívüli öröme ragadta az új alkotmány kihirdetése, s több ízben kikelt a régi katonai rendszer hiányai ellen. E miatt honából Olaszországba akarék áthelyezni, azonban a magyar miniszterium közbenjárására, a Szegeden alakult 3-dik önkéntes honvéd zászlóalj őrnagyává nevezetett ki, s benmaradt vészszel fenyegetett hónapban. Mint szigorú katoná, erélyesen rendezé, oktatta és fegyelmezé kedvelt zászlóalját. Szigorúsága által rend- és fegyhez szoktatott s lelkesítő példája által hősi elszántságra buzdított zászlóalja az ő vezetése alatt mindjárt kitünteté magát a ráczok elleni csatákban; később pedig ő a legjelesebb, leghatározottabb jellemű és legnépszerűbb hadvezérek sorába emelkedék, míg a 3-dik zászlóalj társai közt legvittebbnek tartatott.



DAMJANICS JÁNOS.

Nemzetiségére nézve ő maga ráczmagyar vala; de azért annyira gyűlölte a magyar testvéreik ellen harcra kelt pártitű ráczokat, hogy mint megtérithetlen ellenségnek, az egész faj végképeni kiirtását taná-

csak a jelesebb s döntő csatákat említjük föl. Damjanics legelső expedíciója Turia, Szent-Tamás és Földvár ellen volt intézve. Azután Török-Becse, Vrányova, Jankovác, Lagerdorf, Zichydorf, Karlsdorf, Alibunár, Nikolincz és Tomasovácznál történt ütköz-

tekben a 3-dik zászlóalj győzelmei által nagy tekintélyt vívott ki magának Damjanics. Hadjáratainak koronája a jankováci éj homályából csillog fel, melynek alig volt párja a magyar hadjárásban, de mely talán tudva van egész azon apró részletig, hogy a szorult helyzetben Damjanics szuronyos fegyvert fogott erős markába, s 3-ik zászlóalja élén elkiáltotta magát: „Utánam fiúk!“ s kitört a szabadda mint Zrinyi Szigetvárból, s hozzálatott a bő aratáshoz. A siker, mely a merészsége és vitézsége által győztes 3-ik zászlóalj parancsnokának fegyverét követte, nem maradt felütnés nélkül, mert a hadügyminiszterium őt azonnal ezredessé nevezte ki.

1849-ik év elején a Bánátaban működő hadsereg nagyobb része a Közép-Tiszához rendeltetvén föl egyesülés végett, Vécsey a III-ik hadtest parancsnokságát önként Damjanics tábornoknak adta át. E hadtestnél senki sem is volt jelesebb, vitézebb; e hadtest az ő vezérlete alatt mindig győzött, egyszer sem veszített, s a legdöntőbb csaták sikerét leginkább ennek lehet tulajdonítani. E hadtestben voltak a rettenethetlen vitézségű fehér kakas-tollasok és a veressapkások, t. i. a történeti nevet kivívott 3-ik és 9-ik önkéntes zászlóalj, továbbá a 46-ik és 47-ik honvédzászlóalj, a Schwarzenberg-és Porosz-herceg-sorgyalóság, Wasa és lengyel legio, a Hannover és Ferdinánd-huszárok, s a nagyhírű Freidenreich és Philippovszky-féle utegek. Mind megannyi edzett vitéz, a legbátrabb hős vezérlete alatt.

Márcz. 5-én Damjanics ezen hadtesttel vívta ki a nagyfontosságú szolnoki győzelmet. Különösen a 3-ik és 9-ik zászlóalj elszánt vitézségével rendkívüli dolgokat vitt itt végbe. A 3-ik fehér kakastollas zászlóalj szuronysegezve rohaná meg az ágyukat, — mi még soha I. Napoleon hadjárataiban sem történt — s noha a retentő kartácstüz egyszerre 52-öt sodort el